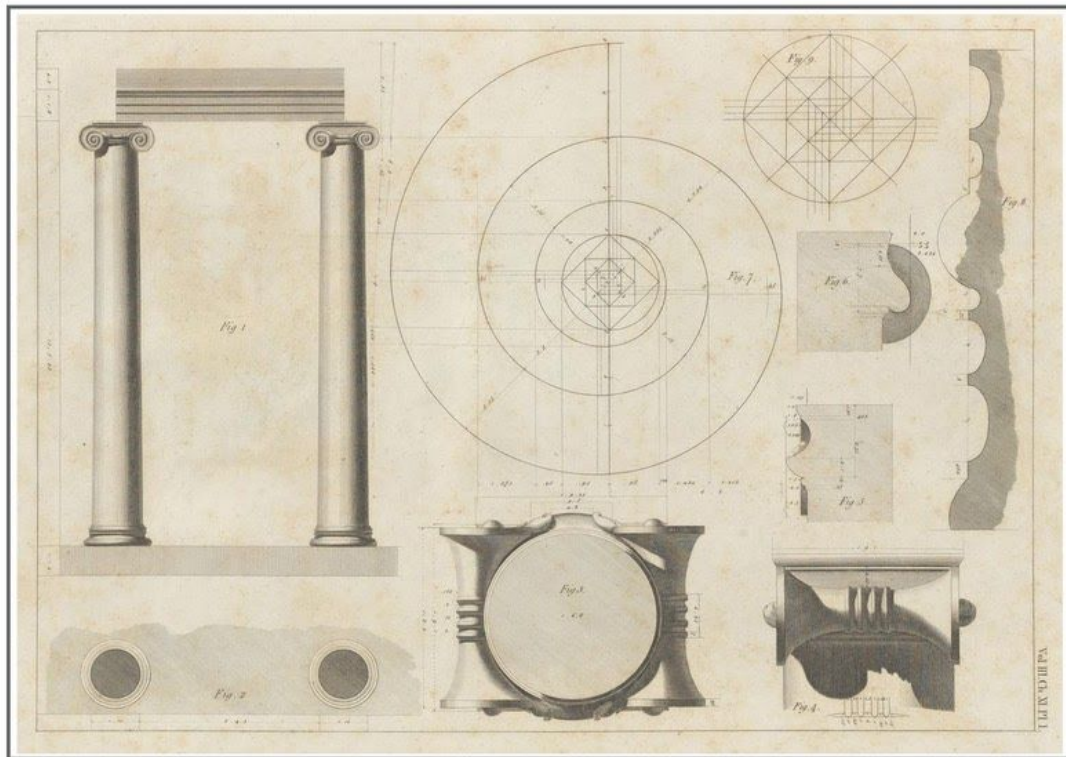

Το ιωνικό περιστύλιο στον αρχαιολογικό χώρο της Αγίας Αικατερίνης στην Πλάκα

Ειρήνη - Χρυσοβαλάντου Σπυροπούλου, αρχαιολόγος

Επιβλέπων: Μ. Κορρές Ομ. Καθ. Ε.Μ.Π.

Εξεταστική επιτροπή: Κ. Παλυβού Ομ. Καθ. Α.Π.Θ.

Κ. Ασλανίδης Επικ. Καθ. Π.Κ.

αφιερώνεται στη μητέρα μου

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες	3-4
Περίληψη.....	5-6
Η θέση του ιωνικού περιστυλίου μέσα στην πόλη.....	7
Τι ορίζουμε ως περιστύλιο;.....	7
Ιστορική ανάλυση αντικειμένου επεξεργασίας.....	8-9
Ερμηνεία της λειτουργίας του υπό εξέταση μνημείου.....	9
Τεκμηρίωση στοιχείων – Ανάλυση υπάρχουσας κατάστασης.....	9-16
Πρόταση αποκατάστασης: αναστήλωση και σχεδιασμός αρχαιολογικού δικτύου μνημείων.....	16-18
Βιβλιογραφία.....	19-20

Ευχαριστίες

Ευγνωμοσύνη και τις πιο βαθιές μου ευχαριστίες εκφράζω στον Καθηγητή κ. Μανόλη Κορρέ, επόπτη της παρούσας διπλωματικής εργασίας, για τις πολύτιμες παρατηρήσεις και υποδείξεις του.

Βαθύτατες ευχαριστίες εκφράζω στους κ.κ Καθηγητές και Καθηγήτριες του ΕΜΠ για το χρόνο που αφειδώς αφιέρωσαν, ώστε να μας μεταδώσουν τις γνώσεις τους, τις τόσο απαραίτητες για την περαιτέρω σταδιοδρομία μας.

Ευχαριστώ θερμά την Εφορεία Αρχαιοτήτων Πόλης Αθηνών και ιδιαιτέρως τον Αρχαιολόγο κ. Δημήτρη Σούρλα, που μου παραχώρησαν άδεια μελέτης στον αρχαιολογικό χώρο της Αγίας Αικατερίνης.

Την κ. Μαρία Μπαλοδήμου, την κινητήριο δύναμη της Α' Κατεύθυνσης του ΔΠΜΣ «Προστασία Μνημείων», για τη υποστήριξή της σε όλες τις δυσκολίες, που προέκυψαν κατά τη διάρκεια των σπουδών μου.

Τον αγαπητό μου Δάσκαλο κ. Εμμανουήλ Ζαχαράκη, ευχαριστώ από καρδιάς, που διευρύνει το μονοπάτι, που διασχίζω.

Από καρδιάς ευχαριστώ όλους και όλες τους αρχιτέκτονες συμφοιτητές και συμφοιτήτριές μου, καθώς έχοντας την ευκαιρία να συνεργασθώ μαζί τους, διδάχθηκα πολλά από τον τρόπο με τον οποίο εργάζονται και σκέπτονται. Εύχομαι να ανταπέδωσα έστω τα μισά από όσα κέρδισα.

Ιδιαιτέρως θα ήθελα να ευχαριστήσω τον αρχιτέκτονα Γιώργο Βελούδιο για τη βοήθειά του και τις πολύτιμες συμβουλές του σε θέματα γεωμετρίας, σχεδίασης και σύγχρονης αρχιτεκτονικής ορολογίας.

Για τη βοήθεια, που μου προσέφεραν, ευχαριστώ τους αρχιτέκτονες Δημήτριο Μπάρτζη, Νατάσα Κουκουλά και Γιώργο Φαραζή.

Την αδελφή μου, Βαρβάρα, που μου δίνει τη δύναμη για να συνεχίζω να εκπληρώνω τους στόχους μου.

Την μητέρα μου για την ένθερμη στήριξή της, που έφτασε μέχρι το πεδίο, καθώς υπήρξε πολύτιμη βοηθός μου σε όλη τη διάρκεια των αποτυπώσεων. Σε αυτήν αφιερώνω τη διετία της φοίτησής μου στο Πολυτεχνείο.

Τελειώνοντας, διαισθάνομαι ότι ούτε εγώ η ίδια δεν είμαι ακόμα σε θέση να κατανοήσω πλήρως, όλα όσα κέρδισα από τη σπουδή μου στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο. Είναι κάτι που θα μου αποκαλυφθεί με μεγαλύτερη ενάργεια, όσο τα χρόνια θα περνούν.

Περίληψη

Αντικείμενο μελέτης της παρούσας διπλωματικής εργασίας αποτελούν τα κατάλοιπα του ιωνικού περιστυλίου, που σώζονται στην πλατεία της Αγίας Αικατερίνης στην Πλάκα, σε επίπεδο χαμηλότερο από το κατάστρωμα του σύγχρονου δρόμου. Έχει αποκαλυφθεί η νοτιοδυτική γωνία του περιστυλίου, και στη νότια πλευρά του, το πρόπυλο, το οποίο εξυπηρετούσε την πρόσβαση σε αυτό.

Το περιστύλιο, που χρονολογείται στον 3ο - 4ο μ.Χ. αιώνα, βρίσκεται στην περιοχή του Ιλισσού, στην νοτιοανατολική περιφέρεια της αρχαίας Αθήνας, όπου κατά τους ρωμαϊκούς χρόνους έγινε επέκταση της πόλης (*Εικ. 1*). Η περιοχή αυτή, στην οποία δεσπόζει το ιερό του Ολυμπίου Διός, έχει ιδιαίτερη αρχαιολογική σημασία και προσελκύει μεγάλο τουριστικό ενδιαφέρον.

Η μελέτη διακρίνεται σε δύο μέρη. Στο πρώτο γίνεται ιστορική και αρχιτεκτονική τεκμηρίωση του συγκροτήματος, η κατασκευή του οποίου προδίδει μεγάλη προχειρότητα και τάση για οικονομία, χαρακτηριστικά τυπικά της περιόδου στην οποία ανάγεται. Παρουσιάζονται τα σχέδια της αποτύπωσης, με παράλληλη παράθεση των μετρητικών στοιχείων, που ελήφθησαν στο πεδίο, από τα οποία εξάγονται ορισμένα συμπεράσματα.

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας διατυπώνεται ένας αριθμός προτάσεων, που αφορούν στην αποκατάσταση των σωζομένων καταλοίπων του ιωνικού περιστυλίου με γνώμονα την προστασία, την ανάδειξη, καθώς και την ένταξή του στο δίκτυο μνημείων που αναπτύσσεται την περιοχή του Ολυμπίου. Καταρχήν θα πρέπει να ληφθεί μία σειρά από άμεσα μέτρα, προκειμένου να επιλυθούν προβλήματα συντήρησης των αρχιτεκτονικών μελών. Στη συνέχεια προτείνεται η αναστήλωση του μνημείου, που θα επαυξήσει την αναγνωσιμότητά του και συνεπώς την παιδευτική του επιρροή. Τέλος, η εφαρμογή μιας σειράς επεμβάσεων στο οδικό δίκτυο της περιοχής θα έχει ως αποτέλεσμα την οργανική σύνδεση του αρχαιολογικού χώρου της Αγίας Αικατερίνης με τους υπάρχοντες και την ως εκ τούτου ένταξή του στο ευρύτερο αρχαιολογικό περιβάλλον.

The object of this paper is to study the remains of the Ionic Peristyle, which are preserved in the square of Saint Catherine in Plaka, at a level lower than the deck of the modern road. The southwest corner of the peristyle, and on its south side, the propylon, which served to access it, has been revealed.

The peristyle, dating from the 3rd - 4th century AD, it is located in the area of Ilissos, in the southeastern region of ancient Athens, where the city was expanded during Roman times. This area, which is dominated by the sanctuary of Olympian Zeus, is of particular archaeological importance and attracts great tourist interest.

The study is divided into two parts. The first is a historical and architectural documentation of the complex, the construction of which gives a great deal of slackness and a tendency for economy, typical of the period in which it is dated. The drawings of the complex are presented, with a parallel listing of the metrics obtained in the field, from which some conclusions can be drawn.

In the second part of the work a number of proposals are made concerning the restoration of the preserved remains of the Ionic Peristyle with a view to its protection, enhancement and its integration into the network of monuments found in the area of Olympieion. In the first place, a series of immediate measures must be taken to solve the problems of maintenance of the architectural members. It is then proposed to renovate the monument, which will increase its readability and consequently its educational influence. Finally, the implementation of a series of interventions on the road network of the area will result in the organic connection of the archaeological site of Saint Catherine with the existing ones and consequently its integration into the wider archaeological environment.

Η θέση του ιωνικού περιστυλίου μέσα στην πόλη.

Στην περιοχή της σύγχρονης Πλάκας και σε επίπεδο χαμηλότερο από την πλατεία της μεσοβυζαντινής εκκλησίας της Αγίας Αικατερίνης σώζονται τα αρχαιολογικά κατάλοιπα ιωνικού περιστυλίου, που χρονολογείται στη ρωμαϊκή περίοδο. Το μνημείο βρίσκεται κοντά στην αρχαία οδό Τριπόδων¹ ανάμεσα στο Μνημείο του Λυσικράτους και στην Πύλη του Αδριανού (*Εικ. 2*). Η βόρεια και νότια πλευρά του ορίζεται από τις σύγχρονες οδούς Χαιρεφώντος και Γαλανού αντίστοιχα, ενώ η δυτική αναπτύσσεται κατά μήκος της οδού Λυσικράτους, που αποτελούσε μία πολύ σημαντική οδό της αρχαιότητας² (*Εικ. 3*).

Τι ορίζουμε ως περιστύλιο;

Ο όρος περίστυλος αναφέρεται σε έναν χώρο που περιβάλλεται από κιονοστοιχία³ γενικά, πρόκειται περί μίας ορθογώνιας αυλής που περιστοιχίζεται από στοές. Η αρχιτεκτονική αυτή μορφή εμφανίζεται για πρώτη φορά στο τέλος του 6ου αιώνα π.Χ. στο *εστιατόριον* του Ηραίου του Άργους, που χρησίμευε ως αίθουσα συμποσίων⁴. Αργότερα, κατά τη διάρκεια του 4ου αιώνα π.Χ. και κυρίως κατά την ελληνιστική περίοδο, αυτός ο τύπος κτηρίου υιοθετήθηκε από τους αρχιτέκτονες για την κατασκευή κτηρίων φυσικής αγωγής, όπως η παλαίστρα⁵ (*Εικ. 3α*). Το περιστύλιο αποτελεί σχεδόν κανόνα στα ελληνιστικά ανάκτορα της Περγάμου και της Βεργίνας (*Εικ. 3β*) καθώς και στις αστικές πολυτελείς κατοικίες της όψιμης ελληνιστικής εποχής, με χαρακτηριστικά παραδείγματα τα σπίτια της Δήλου του 2ου π.Χ. αιώνα και τα μεγάλα συγκροτήματα με περιστύλια στο κέντρο τους, που απαντούν στην Πέλλα⁶.

---

¹ Ο Camp (2009, 195) αναφέρει χαρακτηριστικά ότι η Οδός Τριπόδων, ακολουθώντας ανατολική κατεύθυνση γύρω από τους πρόποδες της Ακρόπολης, οδηγούσε από το ιερό του Διονύσου στο Πρυτανείο. Ο δρόμος πήρε το όνομά του από τους δεκάδες χορηγικούς τρίποδες, που ήταν στημένοι κατά μήκος των δύο πλευρών του.

² Σύμφωνα με τον Μαστραπά (1999, 131) η σύγχρονη οδός Λυσικράτους αντιστοιχεί περίπου στην αρχαία οδό Τριπόδων.

³ Hellmann 2003, 263

⁴ Gruben 2000, 120

⁵ Μπούρας 1999, 319-20

⁶ Μπούρας 1999, 359-62

Ιστορική ανάλυση αντικειμένου επεξεργασίας.

Στα μέσα του 18ου αιώνα στην περιοχή της Αγίας Αικατερίνης λειτουργούσε ελαιοτριβείο⁷. Την ίδια εποχή τα ορατά κατάλοιπα του περιστυλίου- οι δύο ιστάμενοι κίονες της δυτικής κιονοστοιχίας, οι οποίοι πρόβαλλαν μόνο εν μέρει από την επιφάνεια του εδάφους, που τότε βρισκόταν σε στάθμη υψηλότερη από τη σημερινή, και ένα θραύσμα από κορμό κίονα (*Εικ. 4*)- μετρήθηκαν για πρώτη φορά και αποτυπώθηκαν λεπτομερώς από τους Stuart και Revett (*Εικ. 5*).

Το 1835 ο Κυριακός Πιπτάκης επισημαίνει την παρουσία πολυάριθμων ιωνικών κιονοκράνων, που διατηρούνταν ενσωματωμένα στους τοίχους της μεσοβυζαντινής εκκλησίας της Κυράς του Κανδήλη⁸, που βρισκόταν στο ακριβώς απέναντι από το μνημείο του Λυσικράτους οικοδομικό τετράγωνο (*Εικ. 6*: Παναγία του Κανδήλη αρ. 8, Μνημείο του Λυσικράτους αρ. 202 στο χάρτη). Ο ναός κατεδαφίστηκε το 1848, όταν άρχισε να κτίζεται η Μητρόπολη των Αθηνών προκειμένου το οικοδομικό του υλικό να χρησιμοποιηθεί για την κατασκευή της. Σήμερα σώζεται στην οδό Επιμενίδου στην Πλάκα ο ναός του Αγίου Δημητρίου⁹, ο οποίος είχε ιδρυθεί ως παρεκκλήσι της εκκλησίας της Παναγίας του Κανδήλη.

Τη δεκαετία του 1860 τα σωζόμενα λείψανα του περιστυλίου απεικονίζονται από τον Ε. Breton¹⁰ (*Εικ. 7*), ενώ σε τοπογραφικό διάγραμμα του 1870 η δυτική κιονοστοιχία απεικονίζεται με τέταρτο κίονα (*Εικ. 8*) ή ορθότερα με τέταρτη βάση κίονα, ο οποίος διατηρείται σε απόσταση δύο μεταξονίων από τους υπόλοιπους. Στο τέλος του 19ου αιώνα ο Ε. Curtius αναπαριστά την κατασκευή ως ένα μεγάλων διαστάσεων περιστύλιο¹¹ (*Εικ. 9*).

Το 1911 κατά τη διάρκεια σύντομης σωστικής ανασκαφής, ο Α. Κεραμόπουλος πραγματοποίησε εργασίες καθαρισμού στη δυτική γωνία της νότιας κιονοστοιχίας¹², ενώ οι σωστικές ανασκαφές, που πραγματοποιήθηκαν στο χώρο κατά τα έτη 1982 - 1983 από τον Η. W. Catling¹³ αποκάλυψαν το πρότυπο και επέδειξαν ότι η σύγχρονη πλατεία διατηρεί εν πολλοίς τις αρχικές διαστάσεις του χώρου, ενός από τους μεγαλύτερους σε έκταση αρχιτεκτονικούς χώρους της Αθήνας.

---

⁷ Schmalz 2006, 48

⁸ Μπίρης 2005, 44 (8)

⁹ http://cultureloversgr.blogspot.com/2018/10/blog-post_64.html

¹⁰ Breton 1868, 217

¹¹ Curtius και Kaupert 1881-1903, πίν. I.a

¹² Keramopoulos 1911

¹³ Catling H. W. 1982-1983. "Archaeology in Greece, 1982-1983," *AR* 29:8

Η σύγχρονη διαμόρφωση του αρχαιολογικού χώρου της πλατείας της Αγίας Αικατερίνης, οφείλεται σε ιδιωτική πρωτοβουλία του κ. Μανόλη Κορρέ σε συνεργασία με τον Διευθυντή Κατασκευών της ΔΕΠΟΣ, Πολιτικό Μηχανικό κ. Κ. Γκόνη. Αποτέλεσμα της συνεργασίας αυτής ήταν να βρεθεί τρόπος περιορισμού του χώρου διελεύσεως των υπογείων γραμμών και αγωγών, και να γίνει ούτως δυνατή βάσει απλών προσχεδίων του κ. Μανόλη Κορρέ η παρούσα διαμόρφωση γύρω από τους ιστάμενους κίονες¹⁴. Χάρη στις ενέργειες αυτές κατέστη δυνατή η κατά χώραν διατήρηση των καταλοίπων του προπύλου, καθώς και η ανάδειξή τους, γεγονός που συνέβαλε στην ευρύτερη σύλληψη και καλύτερη κατανόηση της μορφής του συγκροτήματος.

Ερμηνεία της λειτουργίας του υπό εξέταση μνημείου.

Το περιστύλιο ταυτίζεται από τον G.C.R. Schmalz με το Πρυτανείο, ενώ σύμφωνα με άλλες απόψεις, στον χώρο αυτό πρέπει να αποκατασταθεί το Πανελλήνιο του Αδριανού, το Θησείο ή το Σεραπείο. Επειδή τα σωζόμενα κατάλοιπα χρονολογούνται στη ρωμαϊκή περίοδο, θεωρήθηκε από τον Ι. Τραυλό¹⁵ ότι αποτελεί τμήμα του γειτονικού βαλανείου, που χρονολογείται στην ύστερη ρωμαϊκή περίοδο. Είναι, επίσης, πιθανό η αρχική λειτουργία του συγκροτήματος να άλλαξε σε μεταγενέστερη εποχή. Οπωσδήποτε, η ταύτιση του περιστυλίου με συγκεκριμένο οικοδόμημα της αρχαιότητας είναι δύσκολη.

Τεκμηρίωση στοιχείων – Ανάλυση υπάρχουσας κατάστασης.

Έχει αποκαλυφθεί η νοτιοδυτική γωνία του περιστυλίου (*Εικ. 10α*), καθώς και η βόρεια πλευρά του προπύλου, που επέτρεπε την είσοδο σε αυτό (*Εικ. 10β*). Ο στυλοβάτης του περιστυλίου, από φαιοκύανο υμήττειο μάρμαρο, έχει ύψος 0.25¹⁶ και αποτελείται από πλάκες των οποίων το μήκος και το πλάτος ποικίλλει. Στην εσωτερική πλευρά- την πλευρά της αυλής, που αποτελεί την κύρια όψη του περιστυλίου, καθώς εκεί πραγματοποιούνταν οι συναθροίσεις του πλήθους- τα μέτωπα των πλακών του στυλοβάτη ευθυγραμμίζονται (έρχονται περασιά, *Εικ. 11*). Αντίθετα, η εξωτερική πλευρά των λίθων, δεν έχει εκτελεσθεί με ιδιαίτερη φροντίδα- τα μέτωπα τους είναι λαξευμένα χονδρικώς και δεν βρίσκονται στην ίδια ευθεία μεταξύ τους (*Εικ. 12*), καθώς προορίζονταν να καλυφθούν από τη στρώση του δαπέδου των στοών που αναπτύσσονταν κατά μήκος της πλευράς αυτής.

¹⁴ Κορρές 2016, 13

¹⁵ Τραυλός 1971, 181, εικ. 221

¹⁶ Δεδομένου ότι η χρήση δεκαδικών ψηφίων στις διαστάσεις καθιστά σαφές αν πρόκειται για μέτρα ή εκατοστά κλπ, οι όροι αυτοί δεν θα αναφέρονται στο εξής.

Η δυτική πλευρά του περιστυλίου εκτείνεται σε μήκος 14.60 από τη νοτιοδυτική γωνία μέχρι το βόρειο όριο της ανασκαφής, κάτω από το οποίο η κιονοστοιχία πιθανότατα συνεχίζει μέχρι το σημείο, όπου η οδός Χαιρεφώντος διασταυρώνεται με την οδό Αδριανού (*Εικ. 13*).

Οι πλάκες, στις οποίες βαίνουν οι κίονες έχουν πλάτος που κυμαίνεται από 1.35 έως 2.3, ενώ οι καταφραγές, οι πλάκες που φράσσουν τα μεταξύ των πλακών έδρασης διαστήματα, διαθέτουν πλάτος που κυμαίνεται από 0.613 έως 0.959.

Στη δυτική κιονοστοιχία σώζονται κατά χώραν έξι συνολικά βάσεις κίωνων, σε αξονική απόσταση μεταξύ τους (από βόρεια προς νότια): 2.66, 2.65, 2.49, 2.45, 2.4. Η πρώτη βάση εδράζεται στο ακραίο σημείο της στον αρμό μεταξύ της πρώτης και δεύτερης από Βορράν πλάκας του στυλοβάτη. Ανάμεσα στη δεύτερη και τρίτη πλάκα μεσολαβεί ένα κενό πλάτους 0.651. Η δεύτερη βάση κίονα εδράζεται στον τρίτο λίθο του στυλοβάτη και η τρίτη στον αμέσως επόμενο. Η έκτη- από βόρεια πάντα- πλάκα, όπου εδράζεται η τέταρτη ιωνική βάση, διατηρεί μοχλοβόθριο (*Εικ. 14α*) μήκους 0.08 και πλάτους 0.0251, ενώ στον όγδοο λίθο, που υποβαστάζει την πέμπτη βάση, έχει λαξευθεί αύλακα, που χρησίμευε για την απομάκρυνση των ομβρίων υδάτων (*Εικ. 14β*). Η τρίτη και τέταρτη βάση σώζουν τους δύο ιστάμενους κίονες, που αποτυπώθηκαν λεπτομερώς από τους Stuart και Revett. Στην ένατη και τελευταία πλάκα του δυτικού στυλοβάτη σώζεται ολόκληρος ο σπόνδυλος κίονα σε ύψος 1.235 (*Σχέδιο 1*).

Κατά μήκος της δυτικής κιονοστοιχίας σώζεται κατακείμενος ο κορμός κίονα συνολικού μήκους 4.10. Ο κορμός φέρει εγκοπές, πιθανόν για την υποδοχή αναθηματικών πινάκων¹⁷ (*Εικ. 15*).

Παράλληλα προς τη δυτική κιονοστοιχία και σε ύψος 1.00 επάνω από το επίπεδο έδρασης του περιστυλίου σώζεται ο λεγόμενος δυτικός τοίχος, που ανάγεται στη μεσαιωνική περίοδο της πόλης (*Εικ. 16*). Έχει αποκαλυφθεί η ανατολική (ή εσωτερική) πλευρά του σε μήκος 15.6 και σε ύψος 2.3 - 3 περίπου.

Ο τοίχος, που είναι κτισμένος λογάδην, διαθέτει και τετραγωνισμένους λίθους από πωρόλιθο, οι οποίοι προέρχονται πιθανόν από πρωιμότερη φάση του μνημείου και επαναχρησιμοποιήθηκαν στην κατασκευή του.

Η νότια κιονοστοιχία αναπτύσσεται παράλληλα με την σύγχρονη οδό Γαλανού, σχηματίζοντας γωνία 86° σε σχέση με τη δυτική κιονοστοιχία (*Σχέδιο 2*). Στον στυλοβάτη, που έχει αποκαλυφθεί σε μήκος 7.0, σώζεται στην πρώτη από ανατολάς πλάκα, ιωνική βάση με κατακείμενο στα ανατολικά αυτής κορμό κίονα, ο οποίος σώζεται αποσπασματικά μέχρι ύψους 1.30.

---

¹⁷ Schmaltz 2006, 54

Στο πρώτο από ανατολάς μεταξόνιο σώζεται το ίχνος από τη βάση κίονα καθώς και τóρμοι (T1) για τη στερέωση βάσης στο στυλοβάτη. Απο τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι η πρώτη από το ανατολικό άκρο βάση έχει αλλάξει θέση τρεις φορές, με την αρχική της θέση να εντοπίζεται στο σημείο που έχουν λαξευθεί οι τóρμοι.

Στη δεύτερη πλάκα του στυλοβάτη πρέπει να σημειωθεί η παρουσία αύλακας πλάτους 0.17, που είχε λαξευθεί για την απορροή των ομβρίων υδάτων.

Μολονότι οι διαστάσεις των κορμών και των βάσεων τους είναι όμοιες με τις αντίστοιχες στη δυτική κιονοστοιχία, τα μεταξόνια διαστήματα στη νότια πλευρά του περιστυλίου, όπως σώζονται σήμερα, είναι αξιοσημείωτα πιο ευρύχωρα σε σχέση με αυτά της δυτικής πλευράς (από ανατολάς): 3.15, 3.7.

Από το περιστύλιο σώζονται συνολικά επτά αρράβδωτοι¹⁸ κορμοί κίωνων, όλοι μονολιθικοί εκτός από τον σπόνδυλο στη νοτιοδυτική γωνία του περιστυλίου. Παρουσιάζουν μείωση, και στο σημείο, που εδράζονται στην ιωνική βάση, διαμορφώνουν αιγυπτιαζόν κυμάτιο. Η μείωση είναι δυνατόν να υπολογισθεί, μόνο στις περιπτώσεις που σώζεται το ανώτατο μέρος του κορμού ή τουλάχιστον το κιονόκρανο, οπότε από την διάμετρο της έδρας του προκύπτει η άνω διάμετρος του κορμού.

Ο ΔΚ1 έχει μέγιστη διάμετρο στο ύψος του αιγυπτιαζόντος κυματίου 0.592, κάτω διάμετρο 0.56, και συνολικό σωζόμενο ύψος 4.35. Η κάτω διάμετρος του κιονοκράνου (και ως εκ τούτου η άνω διάμετρος του κορμού), όπως έχει υπολογισθεί από τους Stuart και Revett¹⁹ είναι 0.4775. Μετράμε τη μείωση ως λόγο της διαφοράς των διαμέτρων των δύο βάσεων προς την διάμετρο της κάτω βάσεως: 0.15.

Ο ΔΚ2 έχει μέγιστη διάμετρο στο ύψος του αιγυπτιαζόντος κυματίου 0.575, κάτω διάμετρο 0.541, και συνολικό σωζόμενο ύψος, συμπεριλαμβανομένου και του κιονοκράνου 4.35. Ο κορμός παρουσιάζει μείωση: (Δ-δ): Δ = 0.15.

Ο ΔΚ 3 (Εικ. 15), έχει μέγιστη διάμετρο στο ύψος του αιγυπτιαζόντος κυματίου 0.59 και κάτω διάμετρο 0.55. Η άνω διάμετρος δεν σώζεται, ωστόσο είναι σαφές ότι ο κορμός παρουσιάζει μείωση, καθώς σε ύψος 3.00 από τον επίπεδο έδρασης του κίονα, η διάμετρος υπολογίζεται σε 0.49.

---

¹⁸ Σύμφωνα με τον Κορρέ (2017, 160), οι αρράβδωτοι κίονες είναι πιθανόν να προτιμήθηκαν χάριν αισθητικού αποτελέσματος και να μην πρόκειται απλώς για ένδειξη ημιτελούς κατασκευής, καθώς η μανιεριστική χρήση του ημιτελούς ως τελικού σκοπού ήταν συνήθης από την ρωμαϊκή εποχή.

¹⁹ Για λόγους που θα απειλούσαν την ευστάθεια του μνημείου, δεν επιτράπη στη γράφουσα η χρήση ικρίωματος ή σκάλας, που θα έκανε δυνατή την μελέτη των υψηλότερων σημείων του περιστυλίου.

Ο σπόνδυλος της νοτιοδυτικής γωνίας (ΝΔΚ) σώζεται ολόκληρος σε ύψος 1.235 (Εικ. 17). Έχει μέγιστη διάμετρο στο ύψος του αιγυπτιαζοντος κυματίου 0.603, κάτω διάμετρο 0.57 και άνω διάμετρο 0.535 (επομένως ο κορμός του κίονα παρουσίαζε μείωση). Στην άνω επιφάνειά του, ο σπόνδυλος φέρει περιμετρικά του αδρώς λαξευμένου πυρήνα, λεία κυκλική ταινία (αναθύρωση) πλάτους 0.115.

Ο ΝΚ1, που σώζεται αποσπασματικά (Εικ. 18), έχει μέγιστη διάμετρο στο ύψος του αιγυπτιαζοντος κυματίου 0.54, κάτω διάμετρο 0.52, και συνολικό σωζόμενο ύψος 1.45. Ο κορμός παρουσιάζει μείωση, καθώς η διάμετρος του, σε ύψος 92.9 από τον αρμό επαφής, είναι μικρότερη από την κάτω διάμετρο (0.50).

Ο ΝΚ2 (Εικ. 19), έχει μέγιστη διάμετρο στο ύψος του αιγυπτιαζοντος κυματίου 0.59, κάτω διάμετρο 0.56, και συνολικό σωζόμενο ύψος 1.30. Ο κορμός παρουσιάζει μείωση, καθώς η διάμετρος του, σε ύψος 0.94 από τον αρμό επαφής, είναι μικρότερη από την κάτω διάμετρο (0.53).

Τα σωζόμενα ιωνικά κιονόκρανα της ρωμαϊκής Αθήνας (Εικ. 20) διαθέτουν μακρόστενες έλικες, άκαμπτα και συμπαγή προφίλ, και στον εχίνο διακοσμητικό θέμα με τη μορφή ημίτομου ωού εναλλασσόμενου με λόγχες. Αντίθετα ο εχίνος στο κιονόκρανο του υπό εξέταση μνημείου δεν φέρει διακόσμηση (Εικ. 21), παρουσιάζοντας ομοιότητα με το πρώιμο αττικό - ιωνικό κιονόκρανο, στο οποίο το κεντρικό μοτίβο αποδίδεται γραπτό. Αξίζει να παρατηρήσουμε ότι οι έλικες διαθέτουν περισσότερες, από ό,τι συνήθως, στροφές (Εικ. 22), γεγονός που δεικνύει ότι παρόλο που οι λίθοι, που χρησιμοποιήθηκαν για την κατασκευή του περιστυλίου, προέρχονται από άλλα μνημεία, τα κιονόκρανα κατασκευάστηκαν *ad hoc* για το συγκεκριμένο. Από τα μορφολογικά χαρακτηριστικά των αρχιτεκτονικών μελών του, καθώς και από τα τεχνικά μέσα που εφαρμόστηκαν στο περιστύλιο, καθίσταται σαφές ότι το μνημείο έχει κατασκευασθεί με οικονομία και προχειρότητα, γεγονός που δεν μας εκπλήσσει, καθώς βρισκόμαστε στην ύστερη αρχαιότητα.

Οι αττικού - ιωνικού τύπου βάσεις, συνδυάζουν μία κοίλη γλυφή (σκοτία) μεταξύ δύο κυρτών (σπείρες), με τις διαστάσεις των κατακόρυφων διατομών των γλυφών να παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία (Σχέδιο 3). Από τις βάσεις, που είναι έκκεντρα τοποθετημένες στις πλάκες του στυλοβάτη, σώζονται δύο διαφορετικά μεγέθη, μία μεγάλων διαστάσεων βάση, που χρησιμοποιήθηκε στο περιστύλιο και μία μικρότερη, που ανήκει στο πρόπυλο (Σχέδιο 4).

Η ΔΒ1 εδράζεται σε απόσταση 0.065 από το εσωτερικό μέτωπο του στυλοβάτη και έχει ύψος 22.3. Έχει μέγιστη διάμετρο στην κατώτερη σπείρα 0.75, 0.66 στην κάτω απόληξη

της σκοτίας, ενώ στην άνω απόληξη της σκοτίας καθώς και στην ανώτερη σπείρα η μέγιστη διάμετρος υπολογίζεται σε 0.61 (*Εικ. 23*).

Η ΔΒ2 απέχει από το εσωτερικό μέτωπο του στυλοβάτη κατά 0.03 και έχει ύψος 24.3. Έχει μέγιστη διάμετρο στην κατώτερη σπείρα 0.875, 0.815 στην κάτω απόληξη της σκοτίας, ενώ στην άνω απόληξη της σκοτίας καθώς και στην ανώτερη σπείρα η μέγιστη διάμετρος υπολογίζεται σε 0.75 (*Εικ. 24*).

Η ΔΒ3 εδράζεται σε απόσταση 0.05 από την ακμή του στυλοβάτη και έχει ύψος 22.1. Διαθέτει μέγιστη διάμετρο στην κατώτερη σπείρα 0.79, στην κάτω απόληξη της σκοτίας 0.726, ενώ στην άνω απόληξη της σκοτίας καθώς και στην ανώτερη σπείρα η μέγιστη διάμετρος υπολογίζεται σε 0.65 (*Εικ. 25*).

Η ΔΒ4 απέχει από το εσωτερικό μέτωπο του στυλοβάτη κατά 0.109 και το ύψος της φθάνει τα 22.4. Έχει μέγιστη διάμετρο στην κατώτερη σπείρα 0.815, στην κάτω απόληξη της σκοτίας 0.757, ενώ στην άνω απόληξη της σκοτίας καθώς και στην ανώτερη σπείρα η μέγιστη διάμετρος υπολογίζεται σε 0.645 (*Εικ. 26*).

Η ΔΒ5 εδράζεται σε απόσταση 0.0408 από την ακμή του στυλοβάτη και έχει ύψος 26.7. Διαθέτει μέγιστη διάμετρο στην κατώτερη σπείρα 0.81, στην κάτω απόληξη της σκοτίας 0.746, ενώ στην άνω απόληξη της σκοτίας καθώς και στην ανώτερη σπείρα η μέγιστη διάμετρος υπολογίζεται σε 0.65 (*Εικ. 27*).

Η ΝΔΒ εδράζεται σε απόσταση 0.11 από το εσωτερικό μέτωπο του στυλοβάτη και έχει ύψος 22.5. Έχει μέγιστη διάμετρο στην κατώτερη σπείρα 0.79, 0.71 στην κάτω απόληξη της σκοτίας, ενώ στην άνω απόληξη της σκοτίας καθώς και στην ανώτερη σπείρα η μέγιστη διάμετρος υπολογίζεται σε 0.674 (*Εικ. 28*).

Η ΝΒ1 απέχει από το εσωτερικό μέτωπο του στυλοβάτη κατά 0.03 και έχει ύψος 22.6. Έχει μέγιστη διάμετρο στην κατώτερη σπείρα 0.78, 0.692 στην κάτω απόληξη της σκοτίας, ενώ στην άνω απόληξη της σκοτίας καθώς και στην ανώτερη σπείρα η μέγιστη διάμετρος υπολογίζεται σε 0.613 (*Εικ. 29*).

Η ΝΒ2 εδράζεται σε απόσταση 0.55 από το εσωτερικό μέτωπο του στυλοβάτη και έχει ύψος 22.3. Έχει μέγιστη διάμετρο στην κατώτερη σπείρα 0.79, 0.73 στην κάτω απόληξη της σκοτίας, ενώ στην άνω απόληξη της σκοτίας καθώς και στην ανώτερη σπείρα η μέγιστη διάμετρος υπολογίζεται σε 0.65 (*Εικ. 30*).

Από τα επτά συνολικά επιστύλια, πέντε διατηρούνται τοποθετημένα κατά μήκος του χώρου φύτευσης, όπου χρησιμεύουν για τη συγκράτηση του χώματος (Εικ. 31), ένα (Ε2) σώζεται κοντά στη δυτική είσοδο της πλατείας της Αγίας Αικατερίνης και ένα (Ε1) ανάμεσα στην κλίμακα, που οδηγεί από την εκκλησία στο μνημείο, και στη νότια κιονοστοιχία του περιστυλίου.

Το μοναδικό παράδειγμα, που διατηρείται κατά χώραν, είναι αυτό που υποβαστάζεται από τον τρίτο και τέταρτο κίονα της δυτικής κιονοστοιχίας και είχε αποτυπωθεί από τους Stuart και Revett (Ε3) (Εικ. 5).

Τα επιστύλια, που έχουν κατασκευασθεί συμφυή με τη ζωφόρο²⁰, έχουν συνολικό ύψος 0.605. Στην άνω επιφάνειά τους απολήγουν σε κυμάτιο και στην όψη τους- που είναι και η μόνη ορατή στα έξι παραδείγματα- φέρουν τρεις²¹ επάλληλες ταινίες εισέχουσες και με μειούμενο προς τα κάτω το πάχος τους. Η ζωφόρος έχει ύψος 0.24 και επιστέφεται επίσης από κυμάτιο (Εικ. 32).

Η έτερη όψη των επιστυλίων, αυτή δηλαδή, που ήταν στραμμένη προς το εσωτερικό της στοάς, είναι ορατή μόνο στο επιστύλιο Ε3, και έχει λάβει απλούστερη διαμόρφωση με δύο μόνο ταινίες, ενώ στη ζωφόρο ανοίγονται εντομές για την υποδοχή δοκών (Εικ. 33). Το επιστύλιο, αποτελεί ασυνήθιστο σημείο έδρασης των δοκών της οροφής• οι δοκοθήκες ανοίγονται κανονικά στο γείσο. Επιπλέον, θα έπρεπε να αντιστοιχεί από μισή δοκοθήκη σε κάθε άκρο του λίθου και από μία δοκοθήκη στο μέσον του. Στο υπό εξέταση μνημείο οι δοκοθήκες έχουν τοποθετηθεί πυκνότερα.

Το τμήμα του επιστυλίου, που σώζεται κοντά στη νότια κιονοστοιχία (Ε1), έχει συνολικό σωζόμενο μήκος 1.96. Στην κάτω επιφάνειά του, φέρει διαγώνια τοποθετημένο τόρμο για την εμβολή²² οριζόντιου συνδέσμου σχήματος Π, συνολικού μήκους 0.14, που πρέπει να ανοίχθηκε σε δεύτερη χρήση του λίθου, διαφορετικά θα είχε λαξευθεί στην άνω επιφάνειά του (Εικ. 34).

Ο αρμός ώσεως του Ε2, που σώζεται σε μήκος 1.14, περιτρέχεται κατά τις τρεις πλευρές του, ήτοι τις δύο όρθιες πλαγίως και την άνω οριζόντια, από λειοτριμμένη διαπρίονος ταινία (αναθύρωση). Ο έτερος αρμός ώσεως δεν σώζεται, καθώς ο λίθος διατηρείται αποσπασματικά (Εικ. 35).

---

²⁰ Χάριν συντομίας θα αναφέρονται στο εξής ως επιστύλια.

²¹ Σύμφωνα με τον Schmalz (2006, 53) το επιστύλιο με τρεις ταινίες είναι τυπικό της ύστερης ελληνιστικής περιόδου και συνηθίζεται μέχρι και την εποχή των Ιουλιών και Κλαυδίων (14-68 μ.Χ.)

²² Ορλάνδος 1955-60, 177

Το επιστύλιο (E6) σώζεται σε μήκος 0.317 αποτελούμενο από δύο θραύσματα, που έχουν τοποθετηθεί στο χώρο φύτευσης σε απόσταση μεταξύ τους 0.05, επομένως το συνολικό μήκος του επιστυλίου μπορεί να υπολογισθεί σε 0.312. Τα κυμάτια και οι ταινίες δεν έχουν λαξευθεί σε ολόκληρο το μήκος του επιστυλίου, αφήνοντας έτσι λεία επιφάνεια μήκους 0.46 (Εικ. 36).

Τα υπόλοιπα επιστύλια, που έχουν τοποθετηθεί κατά μήκος του χώρου φύτευσης έχουν μήκος (από βόρεια προς νότια): E4: 2.42, E5: 2.53, E7: 2.53 (Σχέδιο 5).

Το κατασκευασμένο από πεντελικό μάρμαρο πρόπυλο, που διαμορφώνεται απέναντι από τη νότια κιονοστοιχία του μνημείου και του οποίου είναι ορατή η εσωτερική (βόρεια) πλευρά του, εξασφάλιζε στον εισερχόμενο από την οδό Λυσικράτους την είσοδο στο περιστύλιο (Εικ. 10β).

Σύμφωνα με μία άποψη, το κτίσμα αυτό του συγκροτήματος δεν ήταν πρόπυλο αλλά εξέδρα, ωστόσο αρκετά στοιχεία συνηγορούν υπέρ της λειτουργίας του ως προπύλου. Οι λίθοι του στυλοβάτη είναι λειασμένοι από τη διάβαση των επισκεπτών, φαινόμενο που παρατηρείται σε όλες τις πλάκες (Εικ. 37α), καθώς εάν η φθορά εντοπιζόταν σε μερικούς μόνο λίθους και όχι σε ολόκληρη την επιφάνεια του στυλοβάτη, αυτό θα σήμαινε ότι οι εν λόγω λίθοι μεταφέρθηκαν εδώ από άλλο μνημείο. Επιπλέον, η κιονοστοιχία της νότιας πλευράς του περιστυλίου, από όπου περνούσαν οι εισερχόμενοι από το πρόπυλο διαθέτει, όπως ήδη αναφέρθηκε, ευρύτερα μετακίονια από τη δυτική. Σε κάθε περίπτωση, το πρόπυλο φαίνεται ότι δεν είχε μεγάλη διάρκεια ζωής, καθώς αντίκρου σε αυτό ο νότιος στυλοβάτης του περιστυλίου δεν φέρει έντονα ίχνη φθοράς (Εικ. 37β).

Ο στυλοβάτης έχει αποκαλυφθεί σε μήκος 6.375 και έχει ύψος 0.25. Σε απόσταση 1.26 από το ανατολικό άκρο της ανασκαφής λαξεύεται στην άνω επιφάνεια του λίθου τώρμος (T2) για τη στερέωση βάσης κίονα• σε απόσταση 1.43 από το ίδιο σημείο ανοίγεται αύλακα²³ πλάτους 0.16, που χρησίμευε για την απορροή των ομβρίων υδάτων (Σχέδιο 2). Σε απόσταση 2.775 από το δυτικό άκρο του στυλοβάτη λαξεύονται δύο εγκοπές (T3), πιθανότατα για τη στερέωση βάσης κίονα.

Η βάση του κίονα του προπύλου εδράζεται σε απόσταση 0.24 από το ανατολικό άκρο της ανασκαφής και 0.02 από την ακμή του στυλοβάτη. Έχει μέγιστη διάμετρο στην κατώτερη σπείρα 0.71, 0.66 στην κάτω απόληξη της σκοτίας, ενώ στην άνω απόληξη

---

²³ Αξίζει να σημειωθεί ότι όλες οι αύλακες απορροής υδάτων, εκτός από αυτήν, που έχει ανοιχθεί, στο τέταρτο από βόρεια μεταξόνιο της δυτικής κιονοστοιχίας, σώζονται σήμερα μολωμένες.

της σκοτίας καθώς και στην ανώτερη σπείρα η μέγιστη διάμετρος υπολογίζεται σε 0.61 (Εικ. 38).

Ο κορμός του κίονα (Εικ. 38), έχει μέγιστη διάμετρο στο ύψος του αιγυπτιάζοντος κυματίου 0.57, κάτω διάμετρο 0.525, και συνολικό σωζόμενο ύψος 1.43. Ο κορμός παρουσιάζει μείωση, καθώς η διάμετρος του, σε ύψος 0.85 από τον αρμό επαφής, υπολογίζεται σε 0.496. Οπωσδήποτε, η μείωση δεν είναι δυνατόν να υπολογισθεί, εφόσον δεν σώζεται η άνω διάμετρος του κίονα ή έστω το κιονόκρανο του προπύλου, από την διάμετρο της έδρας του οποίου θα μπορούσε να προκύψει η άνω διάμετρος του κορμού.

Η παραστάδα του προπύλου (Εικ. 39) απέχουσα από το μέτωπο του στυλοβάτη 0.05 και από την πλάγια ακμή του 0.03, διαθέτει βάση αττικού - ιωνικού τύπου με δύο σπείρες εκατέρωθεν σκοτίας. Η κατώτερη σπείρα έχει πλάτος στο μέγιστο σημείο της 0.71, στην κάτω απόληξη της σκοτίας το μέγιστο πλάτος υπολογίζεται σε 0.66, ενώ στην άνω απόληξη της σκοτίας καθώς και στην ανώτερη σπείρα το πλάτος είναι 0.61. Στη δυτική πλευρά της βάσης έχει αφεθεί επί της οριστικής της επιφάνειας άπεργον, ήτοι στρώμα πλάτους 0.375 και πάχους 0.025. Στο σημείο αυτό η παραστάδα συνεχόταν με τοίχο, ο οποίος δεν σώζεται, καθώς ήταν πιθανόν κατασκευασμένος από φθαρτά υλικά. Ο κορμός της παραστάδας έχει συνολικό πλάτος 0.52 και 0.62 στο ύψος του αιγυπτιάζοντος κυματίου, ενώ στην προεξοχή το πλάτος του υπολογίζεται σε 0.465.

Πρόταση αποκατάστασης: αναστήλωση και σχεδιασμός αρχαιολογικού δικτύου μνημείων.

Το ιωνικό περιστύλιο βρίσκεται σε μία περιοχή με ιστορική συνέχεια και ιδιαίτερα μεγάλη τουριστική κίνηση, καθώς και σε μία σημαντική οδό, ανάμεσα στο μνημείο του Λυσικράτους και στην Πύλη του Αδριανού, στην ευρύτερη περιοχή του Ολυμπίου. Η αναστήλωση του μνημείου προτείνεται με γνώμονα την ανάδειξη και διατήρησή του, καθώς και τη σύνδεσή του με τα περισσότερα γνωστά μνημεία της περιοχής, που αποτελούν ευρέως αναγνωρίσιμα τοπία²⁴ της Αθήνας.

Τα άμεσα μέτρα, που προτείνονται, αφορούν στη συντήρηση και ανασκαφή των καταλοίπων του μνημείου. Συγκεκριμένα, προτείνεται να αποσπασθούν τα επιστύλια από το χώρο της φύτευσης, προκειμένου να προστατευθούν και να συντηρηθούν,

---

²⁴ Ως τοπία ορίζεται ένα αντικείμενο στον χώρο, το οποίο χαρακτηρίζει ένα συγκεκριμένο τόπο και μέσω αυτού ο άνθρωπος έχει στιγματίσει την περιοχή δράσης του και έχει εκφράσει τις βαθύτερες πνευματικές ή καλλιτεχνικές ανησυχίες του (<http://5a.arch.ntua.gr/project/12930/13672>).

καθώς, εξαιτίας της χρήσης τους για τη συγκράτηση των χωμάτων, τελούν υπό διαρκείς συνθήκες υγρασίας.

Προς τούτο χρειάζεται να πραγματοποιηθεί ανασκαφή, μέσω της οποίας θα επιτραπεί επιπλέον, η ολοκληρωμένη μελέτη των μορφολογικών και τυπολογικών χαρακτηριστικών των επιστυλίων και η με μεγαλύτερη ακρίβεια αποτύπωση των διαστάσεών τους, συμβάλλοντας ούτως στην καλύτερη κατανόηση της αρχικής μορφής του μνημείου, καθώς και στην κατά το δυνατόν πληρέστερη αποκατάστασή του.

Παράλληλα με τις ως άνω εργασίες, προτείνεται ο εφοδιασμός του αρχαιολογικού χώρου με εποπτικό υλικό, ήτοι η έκδοση ενημερωτικού φυλλαδίου και η τοποθέτηση επεξηγηματικής πινακίδας με πληροφορίες για το συγκρότημα και σχεδιαστικές απεικονίσεις των επιμέρους κτισμάτων, για την ενημέρωση των επισκεπτών.

Η αναστηλώση του μνημείου θα επιτρέψει την καλύτερη ανάγνωση και αναγνώριση του από το ευρύ κοινό, συμβάλλοντας περαιτέρω στην ανάδειξή του.

Πιο συγκεκριμένα, προκειμένου να αναδειχθεί η περιοχή του προπύλου, προτείνεται ο αρχαιολογικός χώρος να επεκταθεί μέχρι την οδό Γαλανού, η οποία χρησιμοποιείται αποκλειστικά από πεζούς, επομένως δεν θα υπάρξει πρόβλημα στην κυκλοφορία των οχημάτων. Η διάβαση των πεζών θα πραγματοποιείται πάνω σε πλατφόρμα από plexiglass και σίδηρο, ομοίως με τον αρχαιολογικό χώρο, που στεγάζεται στο σταθμό του Μοναστηρακίου, επιτρέποντας έτσι τη θέαση των καταλοίπων που βρίσκονται τώρα κάτω από το κατάστρωμα του δρόμου (Εικ. 40).

Ο σωζόμενος κίονας του προπύλου προτείνεται να μετατοπισθεί στο σημείο όπου σώζεται ο τόρμος (T2), ήτοι σε απόσταση 0.62 περίπου από το κέντρο του ταυτόχρονα στο σημείο όπου ανοίγονται οι δύο τόρμοι (T3) να αποκατασταθεί ο δεύτερος κίονας του προπύλου, το οποίο θα ανήκει στον τύπο με δύο κίονες εν παραστάσι (Σχέδιο 2).

Το επιστύλιο Ε6 αποκαθίσταται στο πρόπυλο και συγκεκριμένα στο δεύτερο από ανατολάς μεταξόνιο διάστημα. Η επιλογή αυτή επιβάλλεται από τη διαμόρφωση της όψης του Ε6, στην οποία, όπως είδαμε, διαμορφώνεται τμήμα που δεν φέρει ταινίες και κυμάτιο. Το ακόσμητο αυτό τμήμα πλάτους 0.465, μπορεί να αποκατασταθεί επάνω από την τοίχο, ο οποίος συνεχόταν με τον κορμό της παραστάδας (Σχέδιο 6).

Αξίζει να παρατηρήσουμε ότι αν αποκαταστήσουμε τον πρώτο από ανατολάς κίονα της νότιας κιονοστοιχίας στην αρχική του θέση, ήτοι στο σημείο όπου λαξεύονται οι τόρμοι, θα βρίσκεται σχεδόν σε αξονική αντιστοιχία με τον ανατολικό κίονα του προπύλου.

Δημιουργία αρχαιολογικού δικτύου μνημείων.

Η δημιουργία δικτύου μνημείων νοείται ως διαμόρφωση μίας ζώνης στην οποία θα αποκατασταθεί η φυσική συνέχεια των αρχαιολογικών μνημείων. Τα μνημεία κάθε ιστορικής περιόδου γίνονται σεβαστά και εντάσσονται στο συνολικό πλέγμα εξασφαλίζοντας ούτως την ιστορική τους συνέχεια.

Βασικός στόχος της δημιουργίας δικτύου μνημείων είναι να φέρει τους Αθηναίους και τους τουρίστες σε επαφή με τον πολιτιστικό πλούτο της πόλης και να προσφέρει μία όσο το δυνατόν πληρέστερη γνώση της περιοχής μέσα στην οποία αυτοί διαβιώνουν και κινούνται.

Τα μνημεία λόγω της κοντινής μεταξύ τους απόστασης, όπως φαίνεται και από το χάρτη (Εικ. 41) αποτελούν μία ενότητα προορισμού για αρχαιολογικό περίπατο, εφόσον δημιουργηθούν οι απαραίτητες προϋποθέσεις.

Η όλη περιοχή θα αποτελέσει χώρο έλξης, περιπάτου και αναψυχής για όλους τους κατοίκους της πόλης.

Το μνημείο του Λυσικράτους μπορεί να αποτελέσει την αφετηρία για την έναρξη της περιήγησης στα μνημεία της περιοχής του Ολυμπίου.

Σε όλες τις αλλαγές κατεύθυνσης της διαδρομής θα πρέπει να τοποθετηθούν πινακίδες με κάτοψη όλης της διαδρομής και ένδειξη τωρινής θέσης προκειμένου ο επισκέπτης να έχει πλήρη εικόνα του χώρου.

Για την εξυπηρέτηση και ενημέρωση των επισκεπτών, πέρα από τα παγκάκια, θα πρέπει να δημιουργηθούν σε κοντινές μεταξύ τους αποστάσεις, σε όλη τη διαδρομή, κιόσκια ξεκούρασης και προστασίας από καιρικές συνθήκες. Σε κάθε μνημείο θα υπάρχει κιόσκι ενημέρωσης με πινακίδες πληροφόρησης επιλεγμένων ιστορικών στοιχείων των μνημείων.

Ταυτόχρονα, με ψηφιακή επεξεργασία μπορούν να παραχθούν οι αναπαραστάσεις της αρχικής μορφής των μνημείων με στοιχεία για τη καθημερινή τους λειτουργία στα χρόνια που ήκμασαν.

Στο χώρο της πλατείας της Αγίας Αικατερίνης μπορεί να δημιουργηθεί χώρος αναμονής με ξύλινα κιόσκια ενημέρωσης και πληροφόρησης των ιστορικών στοιχείων του μνημείου.

Από το μνημείο του Λυσικράτους μέχρι το υπό εξέταση μνημείο η διαδρομή έχει πεζοδρομηθεί. Αντίθετα, η επικοινωνία του αρχαιολογικού χώρου της Αγίας Αικατερίνης με την Πύλη του Αδριανού και το ιερό του Ολυμπίου Διός εξασφαλίζεται μέσω της οδού Λυσικράτους και κατόπιν αυτής διασχίζοντας κάθετα τη Λεωφόρο Βασιλίσσης Αμαλίας. Η λεωφόρος, την οποία επισκέπτεται καθημερινά ένα μεγάλο πλήθος ανθρώπων, διχοτομείται κατά το μήκος της από μία στενή νησίδα, στην οποία Αθηναίοι, αλλά και τουρίστες που είναι συνηθισμένοι σε κατασκευές διαφορετικής κλίμακας, στριμώχνονται αναγκαστικά προκειμένου να περάσουν τους φωτεινούς σηματοδότες (*Εικ. 42*)

Το πρόβλημα προτείνεται να αντιμετωπισθεί με τη δημιουργία πεζογέφυρας. Η λύση αυτή επελέγη προκειμένου να αποφευχθούν οι επεμβάσεις στο οδικό δίκτυο, οι οποίες είναι πιθανόν να προκαλέσουν κυκλοφοριακή συμφόρηση.

Ο ιδιαίτερος χαρακτήρας της περιοχής με τον αρχαιολογικό χώρο του Ολυμπίου δεν επιτρέπει τη δημιουργία μίας υπερ-σχεδιασμένης πεζογέφυρας με καμπύλες, εντυπωσιακές κλίμακες και περίπλοκα συστήματα στήριξης.

Ένα καλό παράδειγμα θα μπορούσε να είναι αυτό της *εικόνας 43*. Αν η υποστήριξη δεν επαρκεί για το δεδομένο μήκος, η κατασκευή μπορεί να ενισχυθεί με έναν επιπλέον πυλώνα στο σημείο, που βρίσκεται η νησίδα.

Βιβλιογραφία

http://cultureloversgr.blogspot.com/2018/10/blog-post_64.html

<http://5a.arch.ntua.gr/project/12930/13672>

Breton, E. 1868. *Athènes, décrite et dessinée: Suivie d' in voyage dans le Péloponèse*, 2nd ed., Paris: L. Guerin et Cie

Camp, J.M. 2009. *Οι αρχαιότητες της Αθήνας και της Αττικής*. Αθήνα: Ινστιτούτο του Βιβλίου-Α. Καρδαμίτσα, Σειρά Άρτεμις

Catling H. W. 1982-1983. "Archaeology in Greece, 1982-1983," *AR* 29:8

Curtius, E. και Kaupert, J. A. 1881-1903. *Karten von Attika*, Berlin: Reimer

Greco, E. et alii. 2011. *Topografia di Atene, Sviluppo urbano e monumenti dalle origini al III secolo a.C.*, Tomo I: Acropoli - Areopago - Tra Acropoli e Pnice, (collana SATAA), Atene-Pestum 2015 (I ed. 2010)

Gruben G. 2000. *Ιερά και ναοί της αρχαίας Ελλάδας*. Αθήνα: Ινστιτούτο του Βιβλίου-Α. Καρδαμίτσα

Hellmann, M.C. 2003. *Η Αρχαία Ελληνική Αρχιτεκτονική*. Αθήνα: «Δαίδαλος» - I. Ζαχαρόπουλος

Κεραμόπουλος, Α. 1911. «Αθηνών ευρήματα». *ArchEph* 1911: 257-261

Κορρές, Μ. 2016. *Επιστημονική Δράση, Διδασκαλία, Δημοσιεύματα, Ετεροαναφορές*, Αθήνα

———. 2017. *Το τρόπαιον του Μαραθώνος : αρχιτεκτονική τεκμηρίωση*. Atene: Scuola Archeologica Italiana di Atene

Μαστραπάς, Α.Ν. 1999. *Μνημειακή Τοπογραφία της Αρχαίας Αθήνας*, Αθήνα: Εκδόσεις Καρδαμίτσα

Merritt, L.S. 1996. «Athenian Ionic Capitals from the Athenian Agora». *Hesperia* 65:121-174

Μπίρης, Κ. Η. 2005. *Αι Αθήναι από του 19ου εις τον 20ον αιώνα*. Αθήνα: Εκδοτικός Οίκος «Μέλισσα»

Μπούρας, Χ. 1999. *Μαθήματα Ιστορίας της Αρχιτεκτονικής*, Τόμος πρώτος. Αθήνα: Εκδόσεις Συμμετρία

Ορλάνδος, Α.Κ. 1955-60. *Τα υλικά δομής των αρχαίων Ελλήνων και οι τρόποι εφαρμογής αυτών*, Τόμος 37. Αθήνα: Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία

———. 1967. «Έκθεσις περί των ανασκαφών Βιβλιοθήκης Αδριανού και Ρωμαϊκής Αγοράς», *ArchEph* 1964: 6-20

Schmaltz, G.C.R. 2006. «The Athenian Prytaneion Discovered?». *Hesperia* 75:33-81

Stuart, J. και N. Revett. [1762-1794] 1968. *Antiquities of Athens*, vol. 3, London: Printed by John Nichols

Travlos, J. 1980. *Pictorial Dictionary of Athens*, Νέα Υόρκη: Hacker Art Books

Wachsmuth, C. 1874. *Die Stadt Athen im Alterthum*, Leipzig: Teubner

ΕΙΚΟΝΕΣ

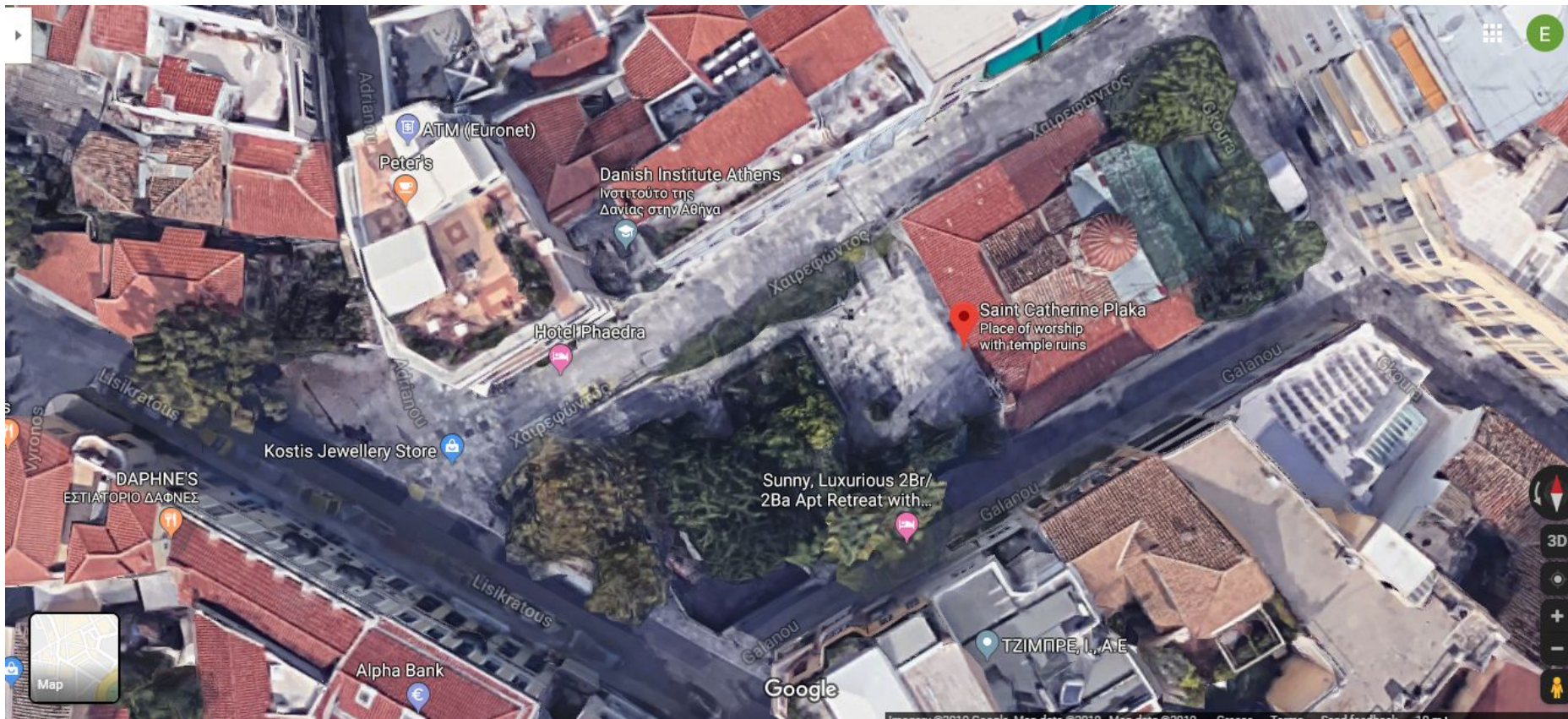

Εικ. 1. Περιοχή Ιλισσού. Πηγή: Greco 2011, 368

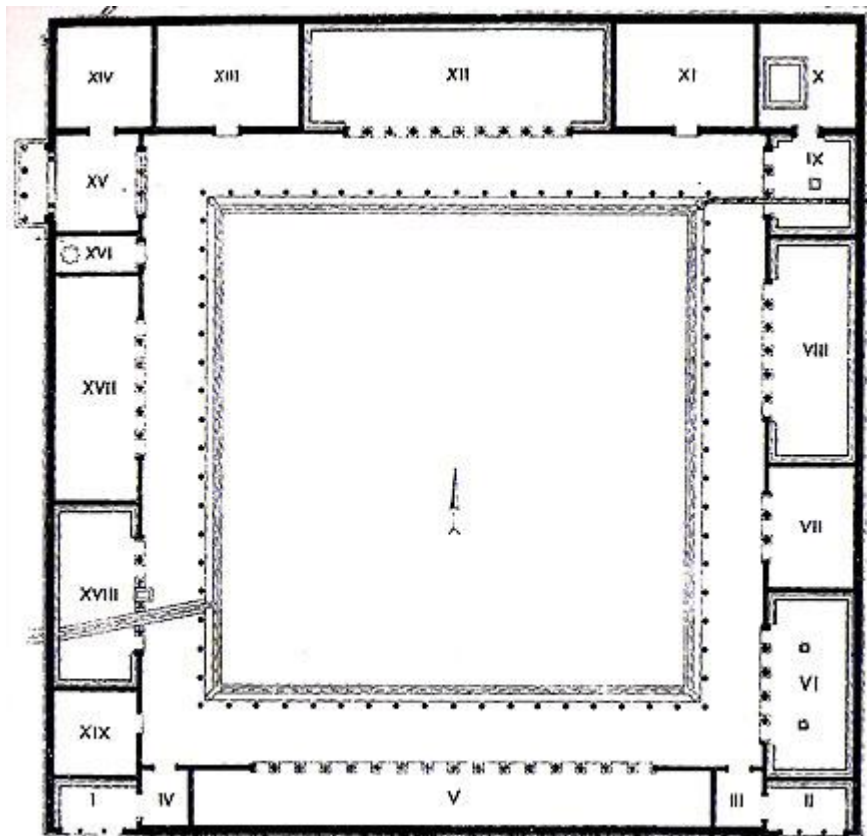

Εικ. 2. Οδός Λυσικράτους. Πηγή: Greco 2011, 510

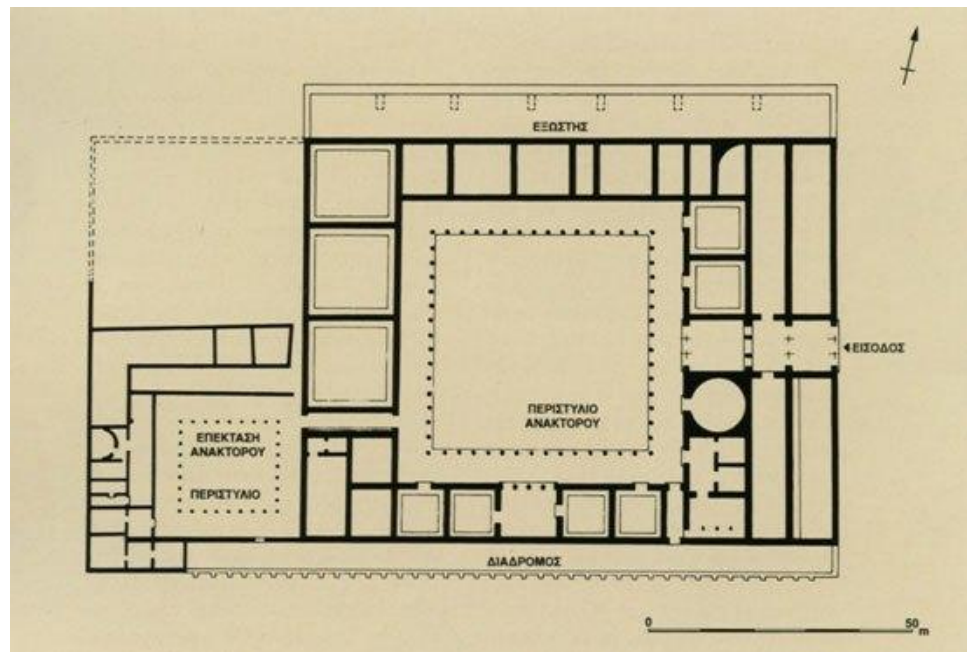

Εικ. 3. Η θέση του ιωνικού περιστυλίου μέσα στην πόλη. Πηγή: Google Maps

Εικ. 3α. Παλαίστρα. Πηγή:
http://odysseus.culture.gr/h/2/gh2562.jsp?obj_id=537&mm_id=5065

Εικ. 3β. Ανάκτορο Βεργίνας. Πηγή:
<https://theancientwebgreece.wordpress.com/2017/10/01>

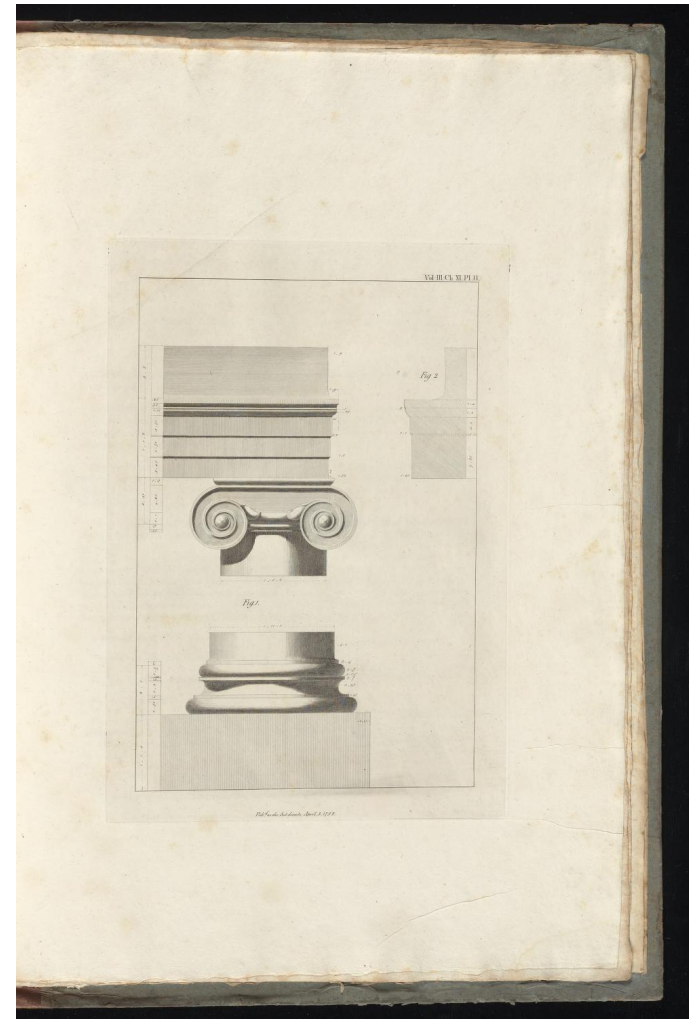
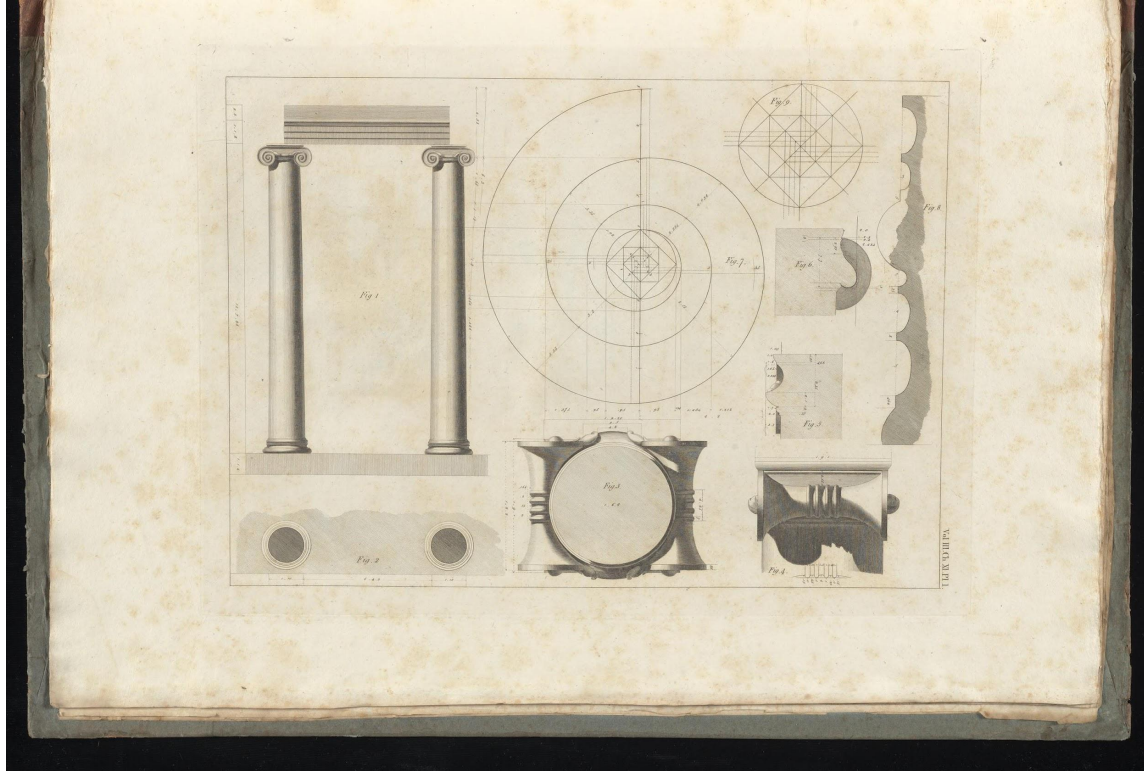
Εικ 4. Τα κατάλοιπα του ιωνικού περιστυλίου πριν από την ανασκαφή του 1911.

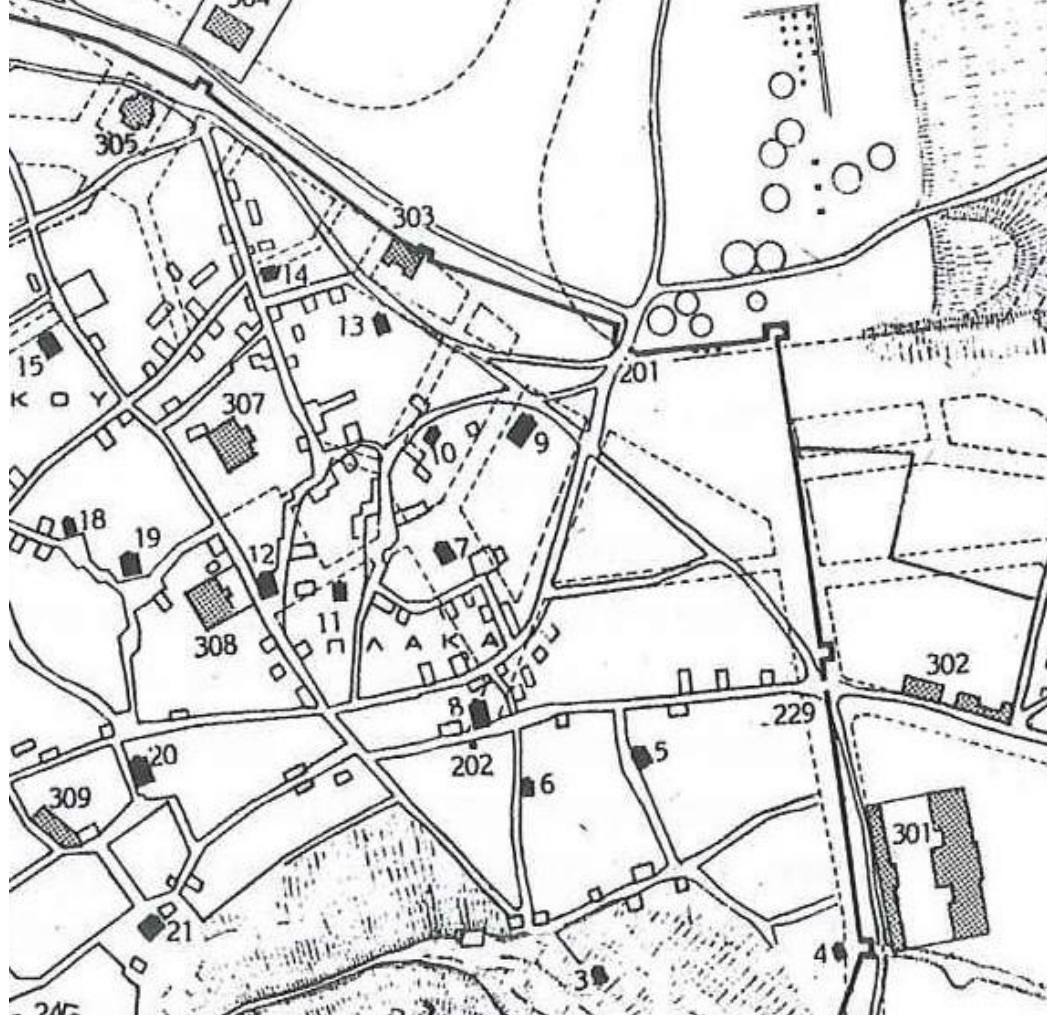
Πηγή:<http://www.byzantineathens.com/alphagammaiotaalpha-alphaioletakappaalphatauepsilonrhoiotanueta.html>

Πηγή:https://web.facebook.com/199575486755669/photos/a.199759150070636/1708547675858435/?type=3&_rdc=1&_rdr

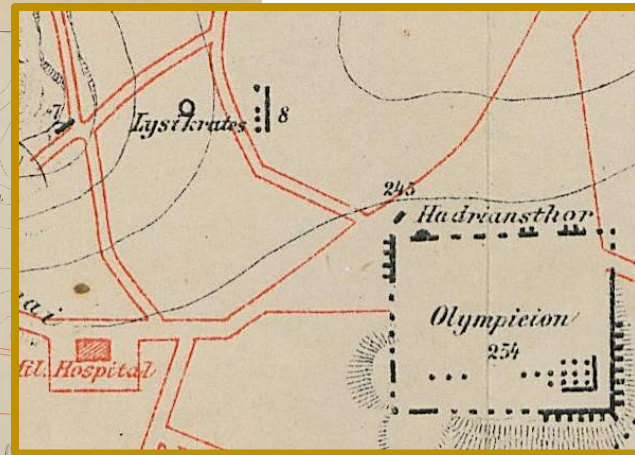
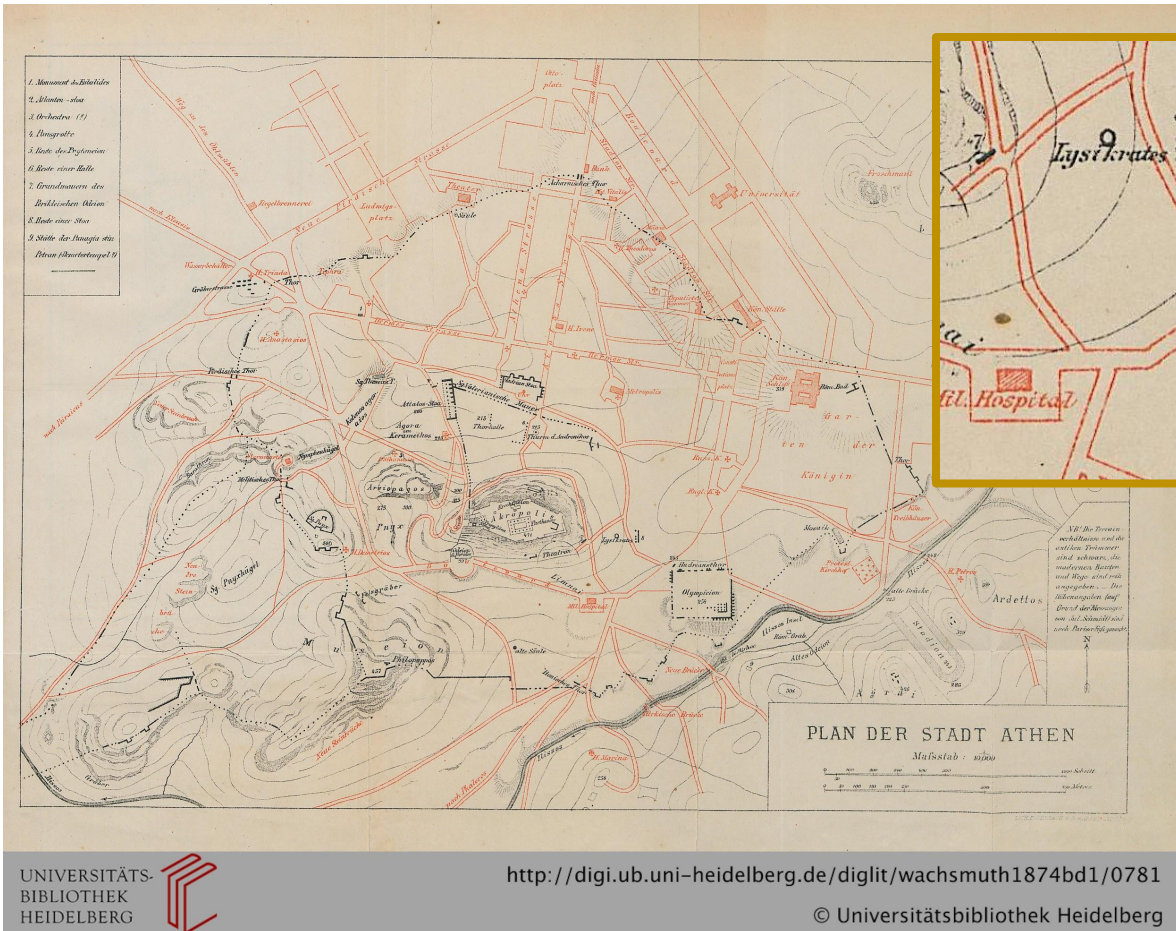
Εικ. 5. Τα κατάλοιπα του ιωνικού περιστυλίου, όπως αποτυπώθηκαν από τους Stuart και Revett. Πηγή: Stuart και Revett 1968, 278

Εικ. 6. Παναγία του
Κανθήλη αρ. 8, Μνημείο του
Λυσικράτους αρ. 202. Πηγή:
Μπίρης 2005, 44

Εικ. 7. Το ιωνικό περιστύλιο σε απεικόνιση της δεκαετίας του 1860. Πηγή: Breton 1868, 217

Εικ. 8, Πηγή: Wachmuth 1874, vol. 1, Taf. 1

Εικ. 10β. Η βόρεια πλευρά του προπύλου.

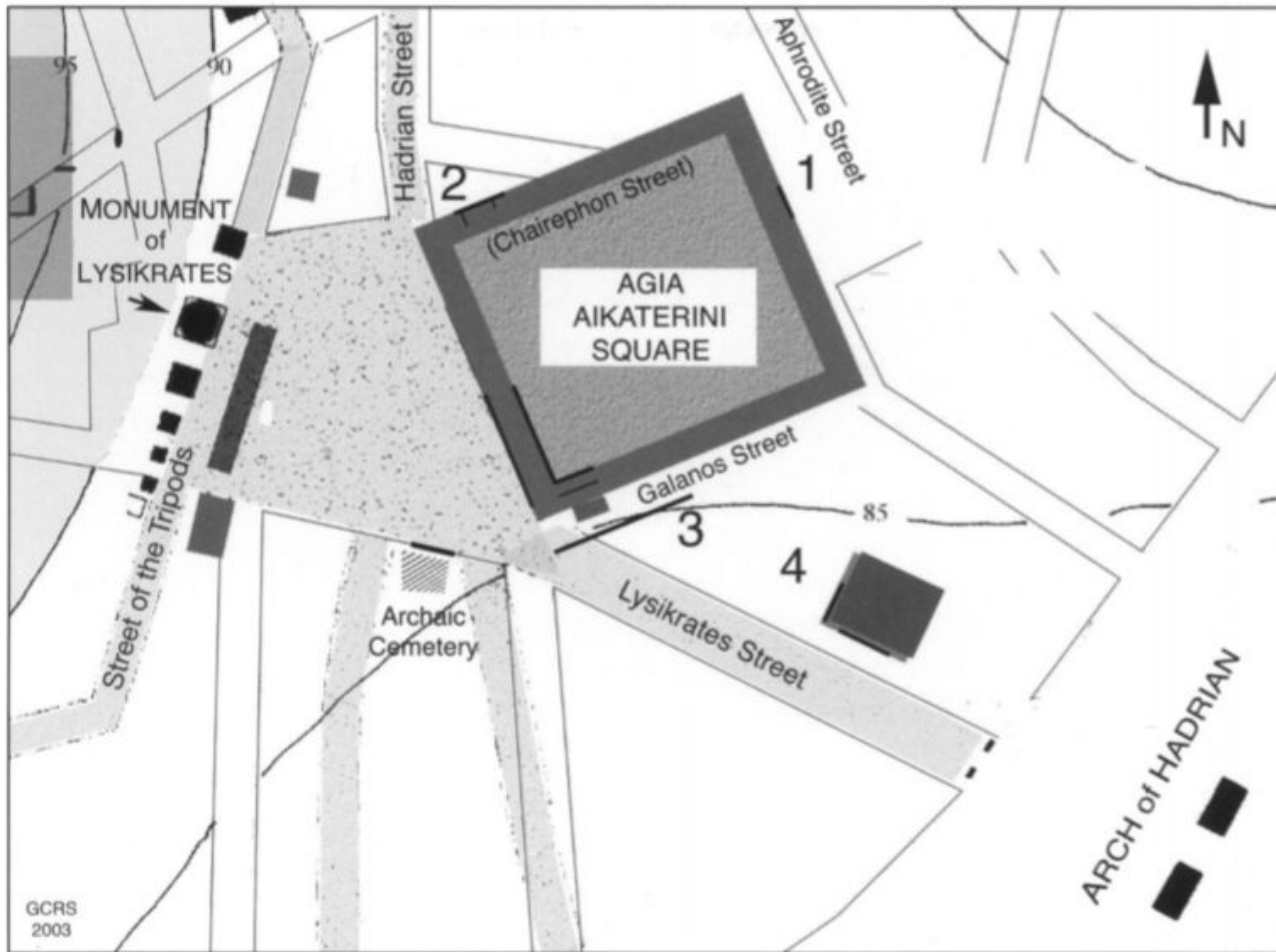
Εικ. 10α. Η νοτιοδυτική γωνία του περιστυλίου.

Εικ. 11. Η εσωτερική πλευρά του περιστυλίου.

Εικ. 12. Η εξωτερική πλευρά των πλακών του στυλοβάτη.

Εικ. 13, Πηγή:Schmaltz 2006, 57

Εικ. 14β. Αύλακα για την απομάκρυνση των ομβρίων υδάτων.

Εικ. 14α. Μοχλοβόθριο στην έκτη από βόρεια πλάκα του στυλοβάτη.

Εικ. 15, Κορμός κίονα κατά μήκος της δυτικής κιονοστοιχίας.

Εικ. 16. Ο δυτικός τοίχος.

Εικ. 17. Ο σπόνδυλος της νοτιοδυτικής γωνίας.

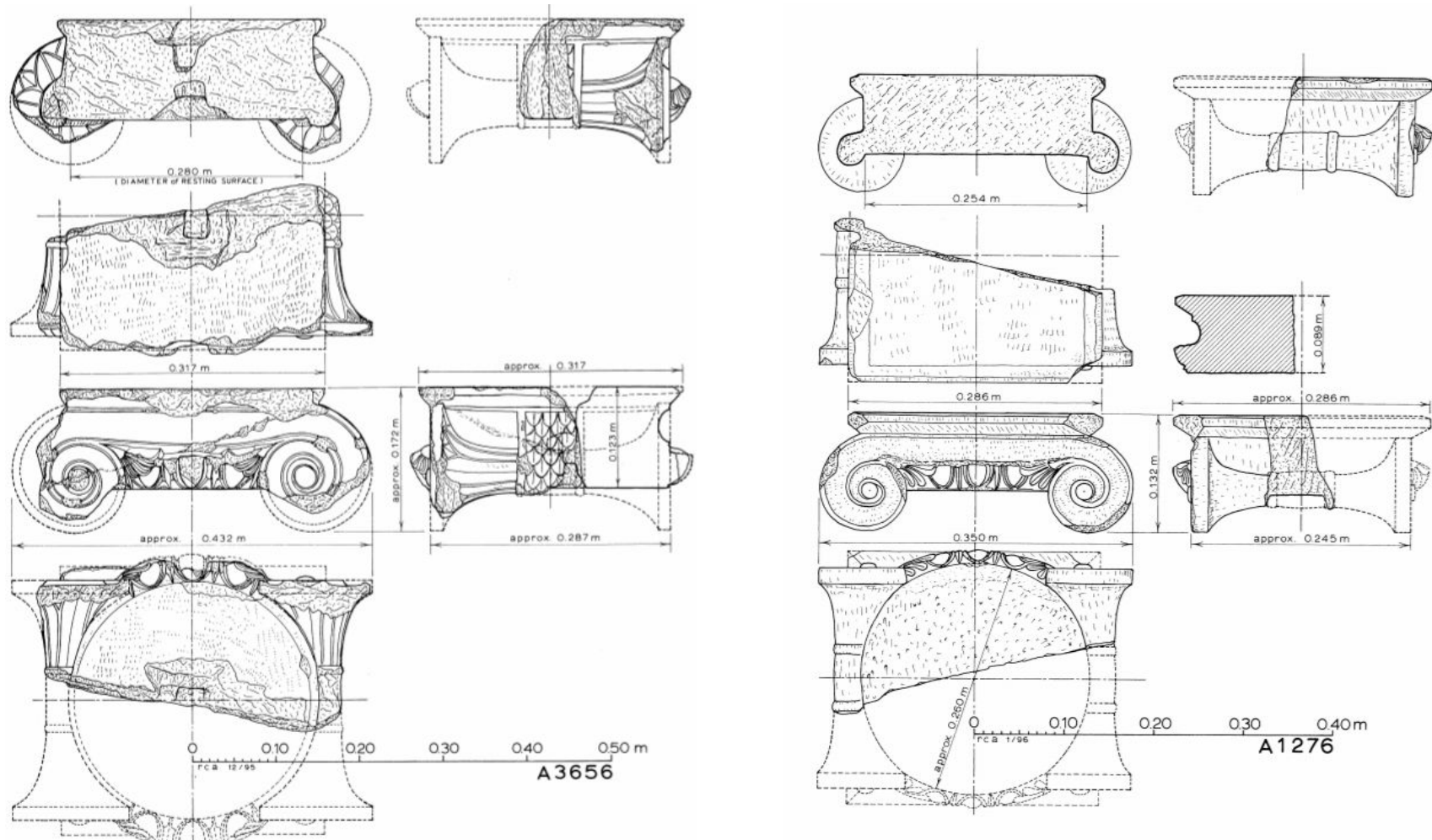

Εικ. 18. Ο κίονας NK1.

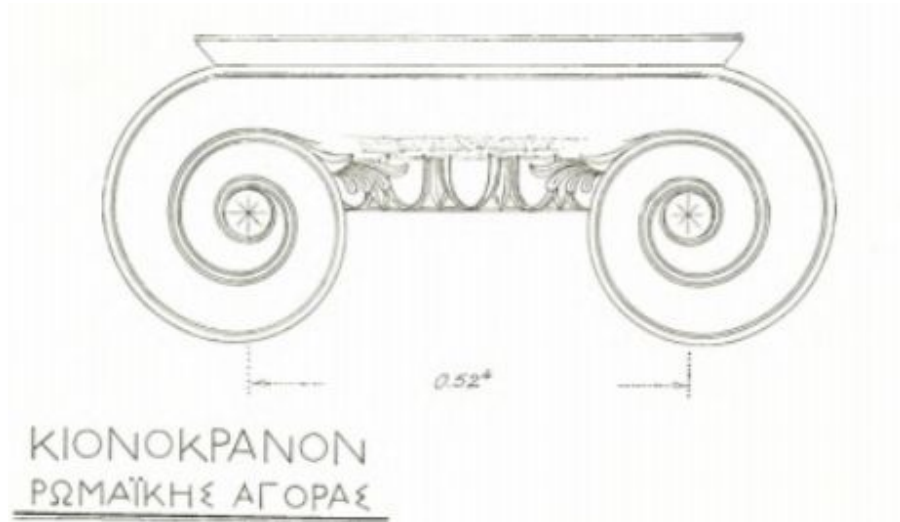
Εικ. 19. Ο κίονας NK2.

Εικ. 20. Ιωνικά κιονόκρανα της ρωμαϊκής Αθήνας. Πηγή: Meritt 1996, 169-171

Εικ. 21. Το ιωνικό κιονόκρανο του περιστυλίου.

Πηγή: Ορλάνδος 1967, 19

Εικ. 22. Λεπτομέρεια της έλικας του κιονοκράνου του ιωνικού περιστυλίου.

Εικ. 23.

Εικ. 24.

Εικ. 25.

Εικ. 26

Εικ. 27.

Εικ. 28.

Εικ. 29.

Εικ. 30.

Εικ. 31. Τα επιστύλια κατά μήκος του χώρου φύτευσης της πλατείας της Αγίας Αικατερίνης.

Εικ. 32. Επιστύλιο συμφυές με ζωφόρο.

Εικ. 33. Εντομές στη ζωφόρο για την υποδοχή δοκών.

Εικ. 34. Τόρμος για την εμβολή συνδέσμου σχήματος Π στην κάτω επιφάνεια του επιστυλίου.

Εικ. 35. Αρμός ώσεως με αναθύρωση.

Εικ. 36.

Εικ. 37β. Ο νότιος στυλοβάτης του περιστυλίου.

Εικ. 37α. Λίθοι του στυλοβάτη του προπύλου λειασμένοι από τη διάβαση των επισκεπτών.

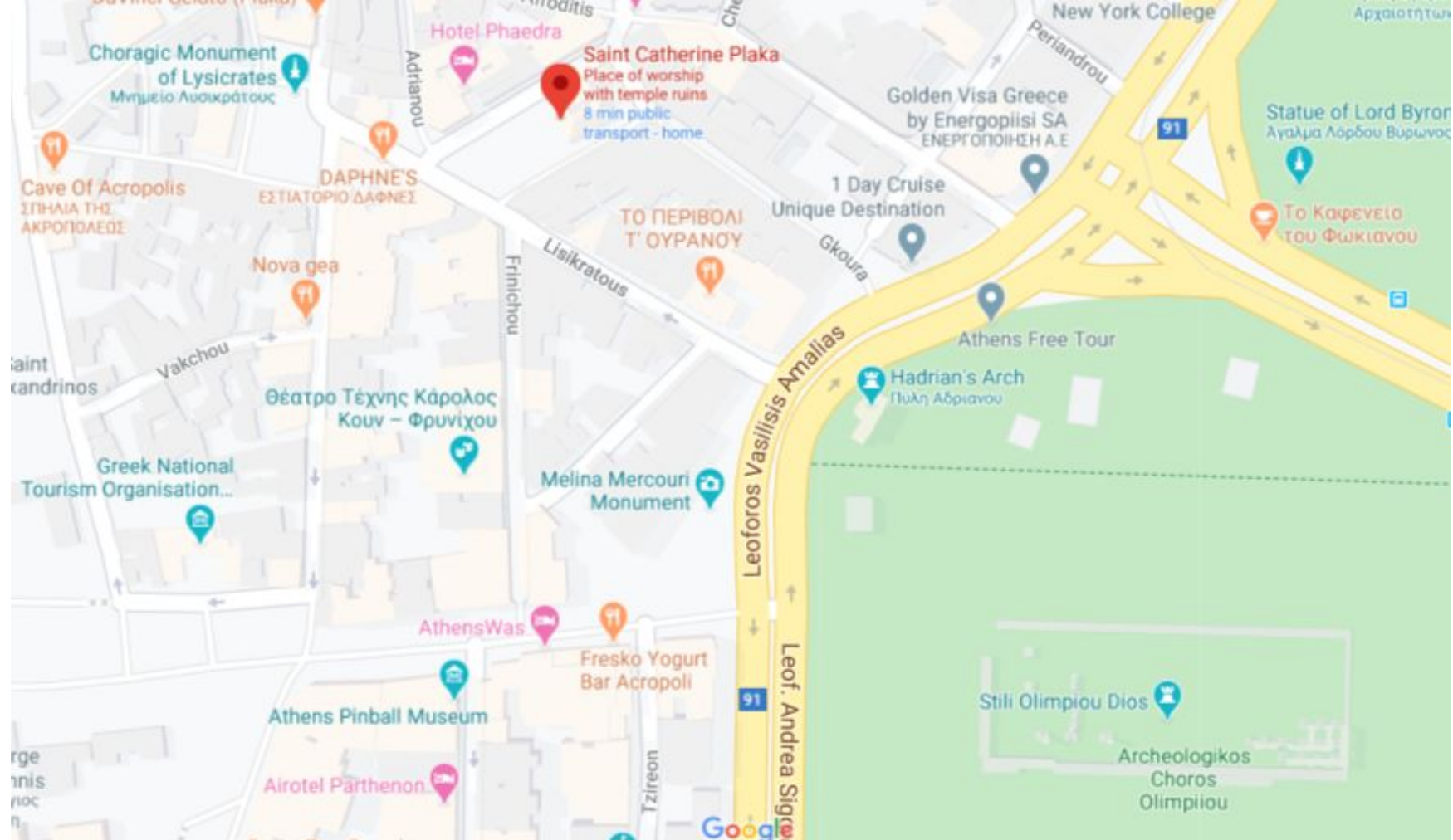
Εικ. 38. Ο σωζόμενος κίονας του προπύλου.

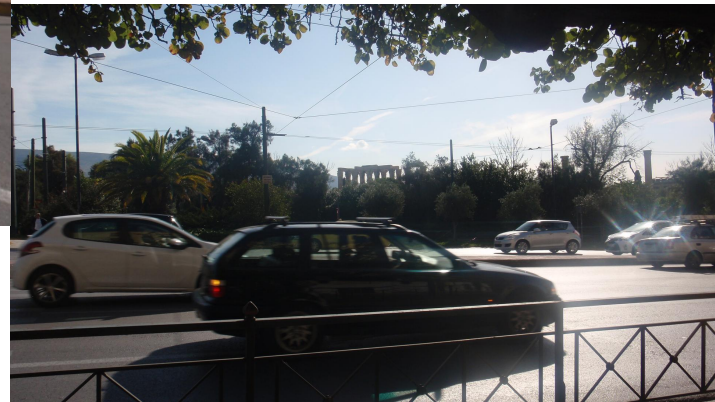
Εικ. 39. Η παραστάδα του προπύλου.

Εικ. 40. Πλατφόρμα από plexiglass και σίδηρο στον αρχαιολογικό χώρο του σταθμού ΗΣΑΠ Μοναστηρακίου.

Εικ. 41. Πηγή: Google Maps

Εικ. 42. Λεωφόρος Βασιλίσσης Αμαλίας.

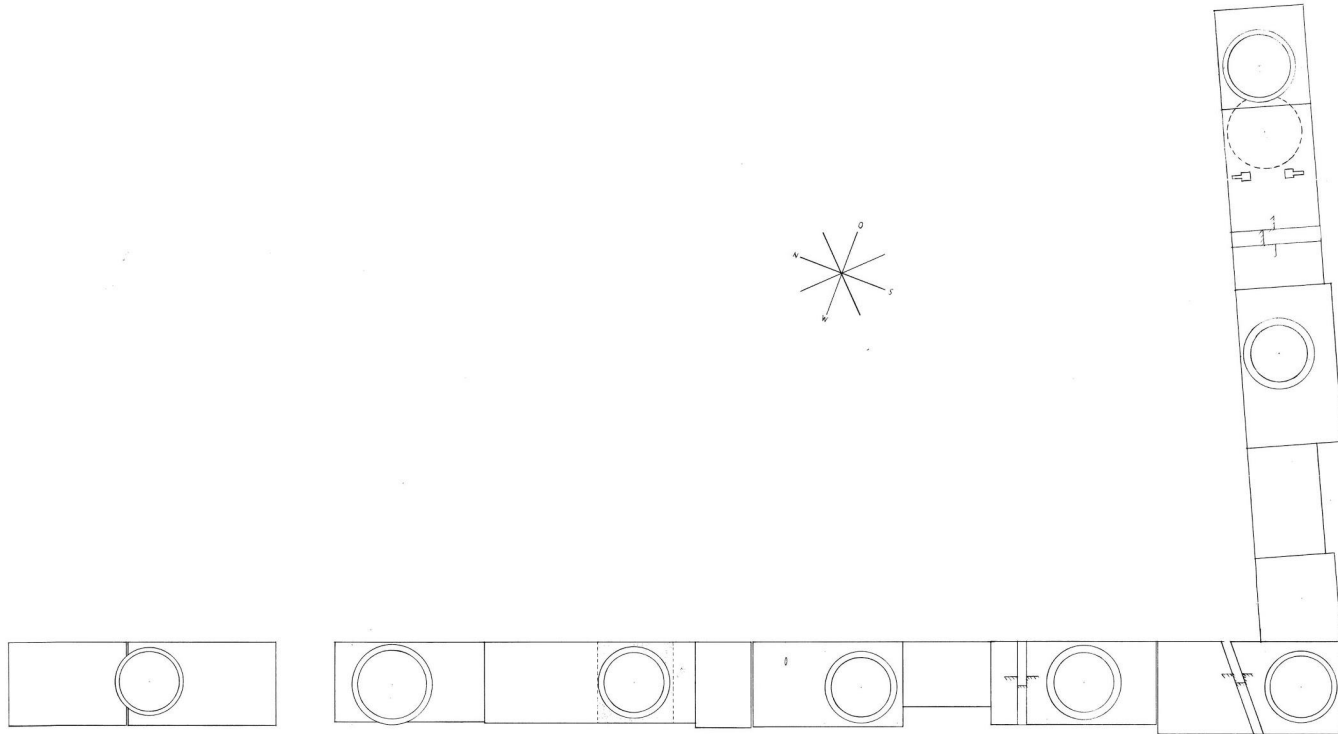

Εικ. 43. Παράδειγμα πεζογέφυρας. Πηγή: <https://www.turbosquid.com/3d-models/3ds-pedestrian-bridge--/989702>

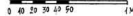
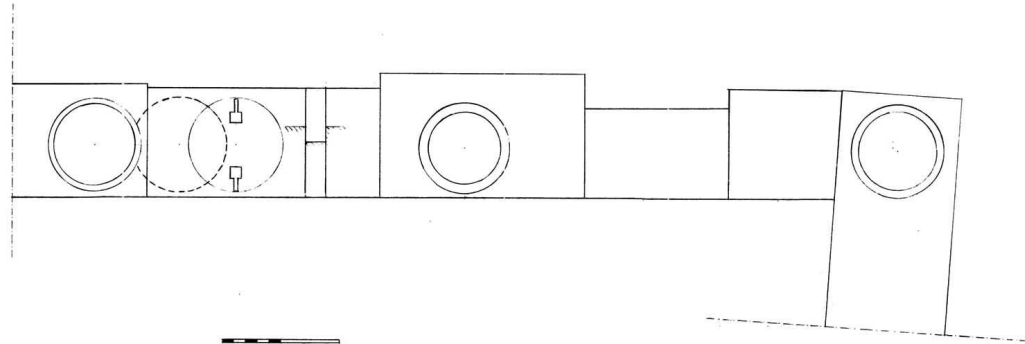
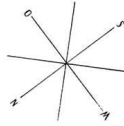
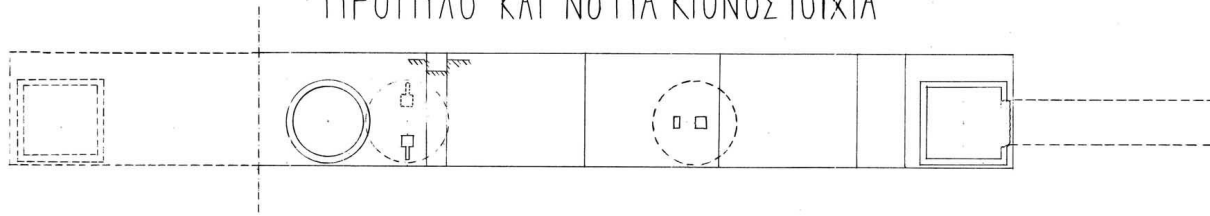
Σχέδια

ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗ ΓΩΝΙΑ ΠΕΡΙΣΤΥΛΙΟΥ

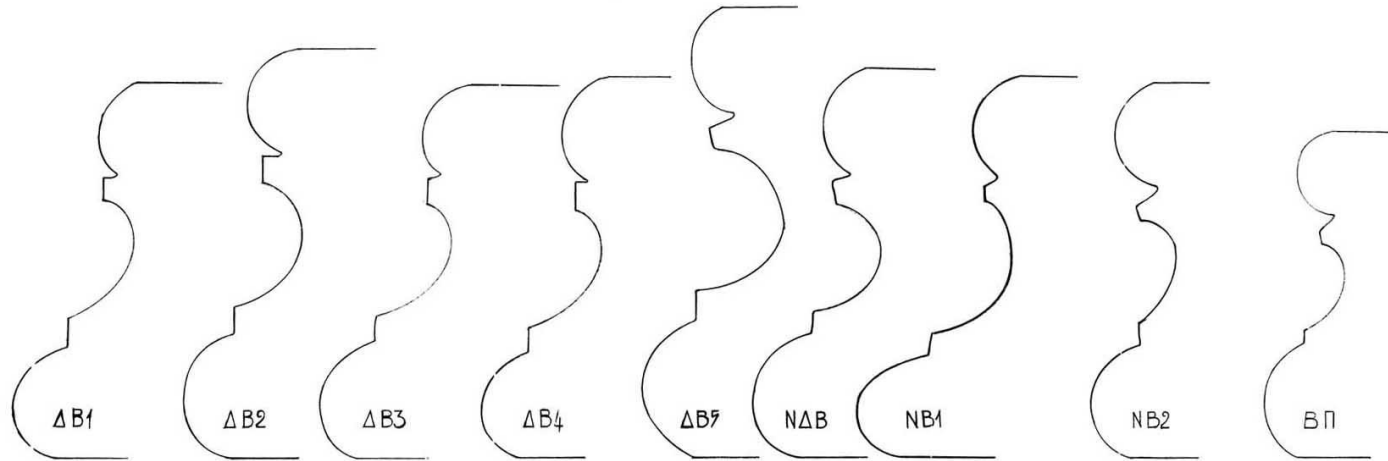

Σχέδιο 1

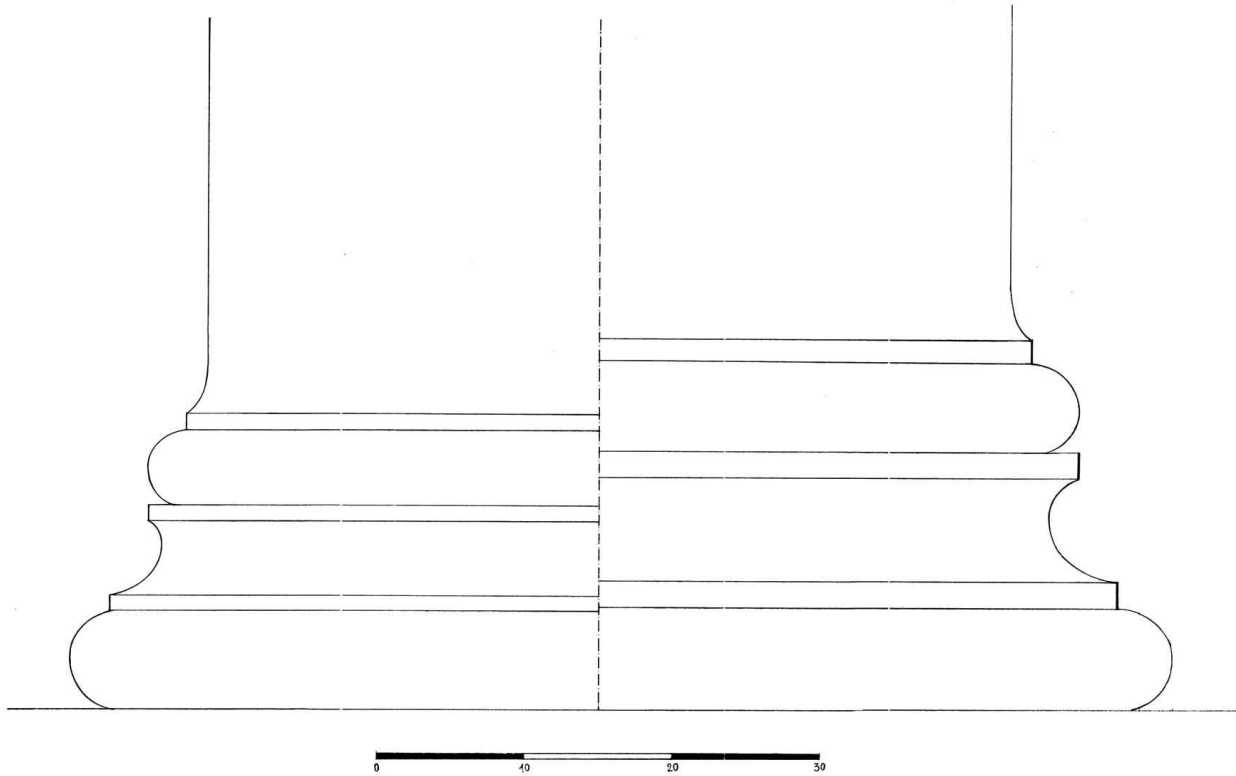
ΠΡΟΠΥΛΟ ΚΑΙ ΝΟΤΙΑ ΚΙΟΝΟΣΤΟΙΧΙΑ

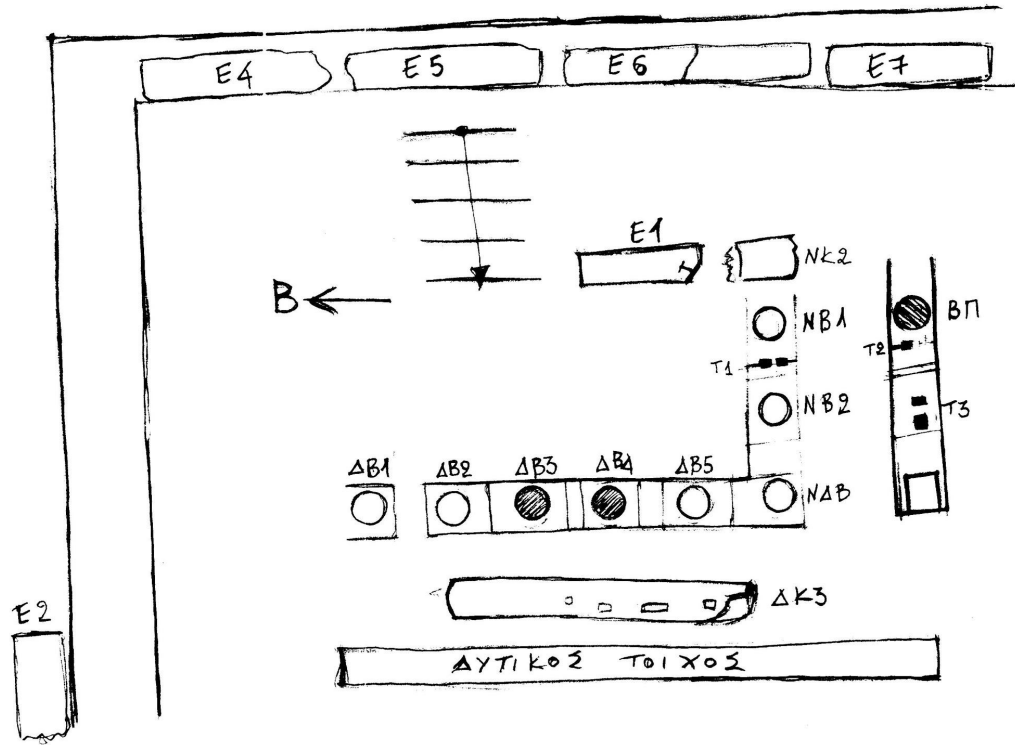

ΒΑΣΕΙΣ ΑΤΤΙΚΟΥ-ΙΟΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ

ΜΙΚΡΗ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗ ΒΑΣΗ

Σχέδιο 5

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΡΟΠΥΛΟΥ

